

GUVERNUL REPUBLICII MOLDOVA

MINISTERUL INFRASTRUCTURII ȘI DEZVOLTĂRII REGIONALE

DOCUMENTUL UNIC DE PROGRAM 2022-2024

RAPORT DE BILANȚ

**Realizarea programelor și proiectelor de dezvoltare regională și locală
din Documentul unic de program pentru anii 2022-2024**

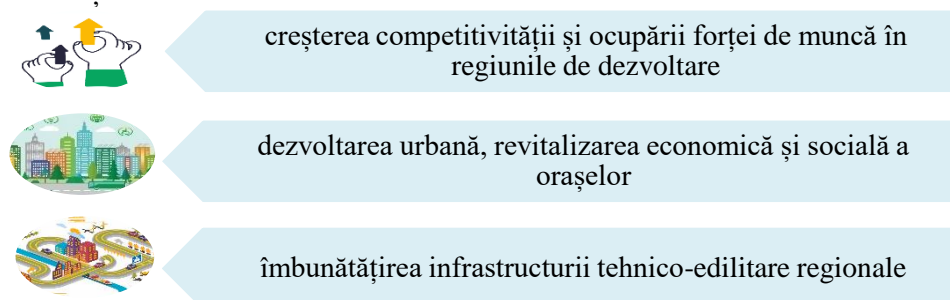
RAPORT DE BILANȚ

privind implementarea proiectelor de dezvoltare regională incluse în Documentul Unic de Program pentru anii 2022-2024 din mijloacele Fondului național pentru dezvoltare regională și locală

I. Dispoziții generale

Politica de dezvoltare regională reprezintă ansamblul instrumentelor și măsurilor pentru asigurarea creșterii competitivității și a dezvoltării durabile în conformitate cu Strategia națională de dezvoltare a Republicii Moldova. Astfel, prin intermediul programelor și proiectelor prioritare de dezvoltare regională, incluse în Documentul Unic de Program, se realizează dezvoltarea social-economică a țării.

Proiectele de dezvoltare regională, incluse în Documentul Unic de Program, sunt organizate în trei domenii de finanțare:

În așa mod, conform domeniilor se disting următoarele măsuri de finanțare a proiectelor :

Nr.	Domeniul	Măsura
1	Creșterea competitivității și ocupării forței de muncă în regiunile de dezvoltare	<i>Valorificarea infrastructurilor de afaceri</i>
		<i>Dezvoltarea mediului antreprenorial</i>
		<i>Sporirea atractivității turistice</i>
2	Dezvoltarea urbană, revitalizarea economică și socială a orașelor	<i>Conectivitate și mobilitate urbană</i>
		<i>Competitivitatea și susținerea activităților economice</i>
		<i>Revitalizare urbană și dezvoltarea infrastructurii spațiilor publice</i>
		<i>Modernizarea infrastructurii tehnico-edilitare și rețelelor de utilități publice</i>
3	Îmbunătățirea infrastructurii tehnico-edilitare regionale	<i>Aprovizionare cu apă și sanitație:</i>
		<i>Eficiențizarea energetică a clădirilor publice</i>

În anul 2021 a fost desfășurat concursul de selectare a proiectelor de dezvoltare regională pentru finanțare din Fondul Național pentru Dezvoltare Regională și Locală, în urma căruia au fost elaborate și aprobate planurile operaționale regionale.

Astfel în anul 2022, în temeiul art. 10 alin. (2) din Legea nr. 438/2006 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova și în scopul implementării politicii statului în domeniul dezvoltării regionale, a fost aprobat Documentul unic de program pentru anii 2022-2024 prin Hotărârea Guvernului nr. 23/2022.

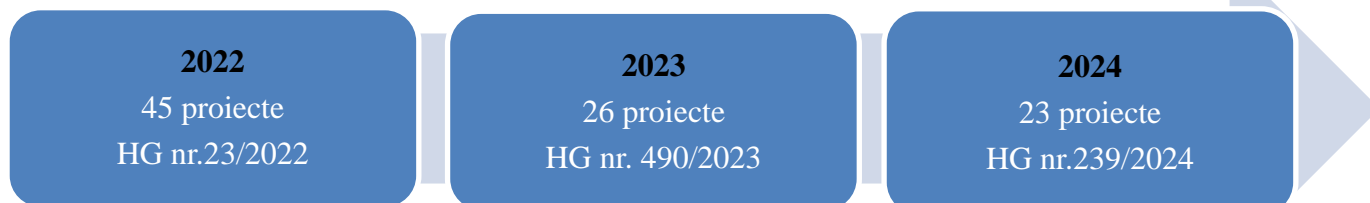
În așa mod, au fost aprobate 45 de proiecte de dezvoltare regională pentru finanțare din mijloacele Fondului național pentru dezvoltare regională și locală în perioada 2022-2024.

Totodată, pe parcursul perioadei 2022-2024 au fost lansate Concursuri de selectare a proiectelor de dezvoltare regională pe diverse domenii, astfel lista proiectelor prioritate fost completată:

- În anul 2022 s-a desfășurat Concursul de selectare a proiectelor de dezvoltare regională în domeniul dezvoltării urbane, destinat orașelor poli de creștere și orașelor ce dispun de Program de Revitalizare Urbană.

- În anul 2023 s-a desfășurat Concursul (apel pe listă) de proiecte de dezvoltare regională în domeniul Aprovizionare cu apă și sanitație, cu avizarea listei proiectelor pentru includerea în Documentul unic de program.

Urmare a acestor concursuri, au fost selectate:

Totodată, pe perioada de realizare a programului de dezvoltare regională, în cadrul mai multor proiecte s-au atestat situații, care au impus sistarea finanțării, inițial aprobate din FNDRL.

Astfel, au fost excluse din DUP - 2 proiecte în cadrul cărora au fost identificate probleme de ordin tehnic al proiectului și de asigurării cofinanțării contribuției.

Complementar, pentru implementarea a 10 proiecte, a fost identificată o altă sursă de finanțare, astfel s-a decis excluderea lor din DUP. Acest fapt a permis, în vederea utilizării raționale a mijloacelor FNDRL, redistribuirea surselor financiare planificate inițial pentru implementarea proiectelor date, către alte proiecte aflate în curs de implementare.

În contextul celor menționate, lista proiectelor prioritare de dezvoltare regională propuse spre finanțare din Fondul național pentru dezvoltare regională și locală, include, conform situației la 31.12.2024, **82 proiecte prioritare de dezvoltare regională**, după cum urmează:

Domeniul	Măsura	Nr. proiecte
Creșterea competitivității și ocupării forței de muncă în regiunile de dezvoltare	Domeniul - 1.1 Valorificarea infrastructurilor de afacere	4
	Domeniul - 1.2. Dezvoltarea mediului antreprenorial	1
	Domeniul - 1.3. Sporirea atractivității turistice	7
Dezvoltare urbană și revitalizarea economică și socială	Domeniul - 2.1. Revitalizare urbană și dezvoltarea infrastructurii spațiilor publice	27
	Domeniul - 2.2. Competitivitate și susținerea activităților economice	1
	Domeniul - 2.3 Modernizarea infrastructurii tehnico-edilitare și rețelelor de utilități publice	3
Îmbunătățirea infrastructurii tehnico-edilitare regionale	Domeniul - 3.1. Aprovizionare cu apă și sanitație	39
Total		82

II. Indicatori bugetari

În conformitate cu Legea nr. 438 din 2006 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova, obiectivul general al dezvoltării regionale constă în creșterea competitivității și dezvoltarea

durabilă a fiecărei regiuni, reducerea disparităților și sporirea calității vieții locuitorilor. Astfel, proiectele de dezvoltare regională se implementează în diverse unități teritoriale funcționale.

La adoptarea Legii privind dezvoltarea regională în Republica Moldova, funcționale erau doar 3 regiuni: Nord, Centru și Sud. Dar, în contextul dezvoltării regiunii și asigurării funcționalității și creării cadrului instituțional al Regiunii de Dezvoltare UTA Găgăuzia la data de 16.10.2015, prin decizia Consiliului Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale (CNCNR) a fost constituit Consiliul Regional de Dezvoltare (CRD) UTA Găgăuzia, iar prin ordinul Ministerului Dezvoltării Regionale și Construcțiilor, nr. 75 din 07 iunie, 2016 a fost instituită Agenția de Dezvoltare Regională UTA Găgăuzia cu centrul de reședință în municipiul Comrat.

La fel, un pas important, în creșterea competitivității și dezvoltării durabile a fiecărei regiuni, a fost aprobarea în februarie 2023, prin Hotărâre de Guvern, a constituirii Agenției de Dezvoltare Regională Municipiul Chișinău.

În așa mod, proiectele de incluse în Documentul Unic de Program se implementează în toate cele cinci regiuni de dezvoltare – Nord, Centru, Sud, UTA Găgăuzia și mun. Chișinău după cum urmează:

Regiunile de dezvoltare	Instituția responsabilă	Nr. proiecte
Nord	Agenția de Dezvoltare Regională Nord	25
Centru	Agenția de Dezvoltare Regională Centru	28
Sud	Agenția de Dezvoltare Regională Sud	16
UTA Găgăuzia	Agenția de Dezvoltare Regională UTA Găgăuzia	10
Mun. Chișinău	Agenția de Dezvoltare Regională mun. Chișinău	3
Total		82

La aprobarea Documentului unic de program, valoarea totală de buget al proiectelor de dezvoltare regională constituia 1,58 miliarde lei, însă, dat fiind faptul că pe parcursul perioadei 2022-2024, Documentul Unic de Program a suportat modificări, inclusiv prin includerea/excluderea proiectelor de dezvoltare regională, necesitatea actualizării devizelor de cheltuieli, majorarea costurilor pentru livrabile etc., valoarea totală de buget al proiectelor a suportat modificări esențiale.

La perioada de referință 31.12.2024, indicatorii de buget s-au ajustat, în previziunile de buget estimate la aprobarea proiectelor pentru finanțare, după cum urmează:

Indicatori	Situația la 31.12.2024
Costul total al proiectelor	1 888 077 242,26
Cerere de finanțare din FNDRL	1 588 522 002,47
Contribuția beneficiarilor/partenerilor	299 600 800,46

Astfel, costul total al 82 proiecte, incluse în Documentul Unic de Program 2022-2024, constituie circa 1 893 milioane lei, ceea ce constituie cu 19,56 % mai mult decât costul proiectelor la aprobarea DUP, acest fapt fiind influențat de mai mulți factori, printre care creșterea numărului de proiecte și actualizarea anuală a costurilor acestor proiecte

La fel, a crescut semnificativ și raportul dintre alocațiile inițial solicitate din FNDRL cu alocațiile la perioada de referință, cu peste 74,11 %, fapt care semnifică că contribuția beneficiarilor de proiecte tot mai des este acoperită din sursele bugetului FNDRL.

Implementarea proiectelor de dezvoltare regională pe parcursul perioadei 2022-2024 a fost realizată în dependență de mijloacele financiare alocate anual din bugetul de stat în Fondului național pentru dezvoltare regională și locală, și anume în conformitate cu Planul anual de finanțare din mijloacele FNDRL.

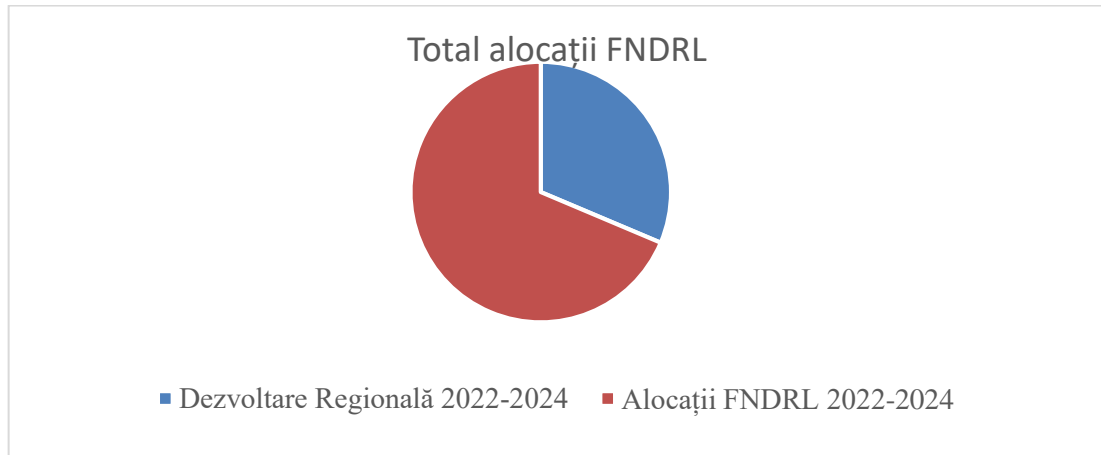
Planul anual de finanțare a proiectelor și programelor de dezvoltare regională din mijloacele FNDRL, se aprobă pentru fiecare an prin decizia Consiliului Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale și Locale, fiind modificat la necesitate în dependență de dinamica implementării proiectelor și prognozele pe durată scurtă de valorificare a alocațiilor financiare.

Astfel, pe perioada anilor 2022-2024 pentru implementarea proiectele de dezvoltare regională au fost alocate circa 919 milioane lei, dintre care circa 82 milioane lei pentru cheltuielile operaționale.

Anul	2022	2023	2024	Total
Alocații FNDRL	928 500 000,00	1 420 000 000,00	581 500 000,00	2 930 000 000,00

Alocații proiecte dezvoltare regională	300 000 000,00	279 952 564,11	338 970 589,14	918 829 153,25
---	----------------	----------------	----------------	----------------

Astfel, conform analizei resurselor financiare alocate programelor de dezvoltarea regională, este de menționat că acestea au întrunit 31,3 % din totalul resurselor financiare ale Fondului pentru perioada 2022-2024.

Totodată, o importanță deosebită o are faptul că comparativ cu anii precedenți, în 2024 alocațiile din FNDRL pentru implementarea programelor de dezvoltare regională întrunesc 58 % din total, acest fapt asigurând o implementare mai eficientă a proiectelor.

Alocațiile financiare pentru anii 2022-2024 pentru domeniul dezvoltării regionale, includ nu doar resursele financiare pentru implementarea proiectelor dar și cheltuielile de întreținere și activitate ale ADR-urilor.

Anul	2022	2023	2024
Cheltuieli proiecte (CAPEX)	279 953 063,32	253 386 861,93	303 841 064,24
Cheltuieli operaționale (OPEX)	20 046 936,68	26 565 702,18	35 129 524,90
Alocații TOTAL	300 000 000,00	279 952 564,11	338 970 589,14

Așadar, circa 9 % din totalul alocațiilor, în perioada 2022-2024, pentru implementarea proiectelor de dezvoltare regională au avut drept scop consumul de valoare ale agențiilor în scopul desfășurării activităților operaționale.

III. Valorificarea surselor financiare

Debursările financiare în cadrul proiectelor de dezvoltare regională s-a realizat pe măsura avansării proiectelor, cu autorizarea plăților în limita cuantumurilor stabilite prin deciziile CNCDRL în planurile anuale de finanțare.

Astfel, în perioada 2022-2024, debursările efective în cadrul implementării proiectelor de dezvoltare regională au constitui circa **826** milioane lei.

Anul de referință	2022	2023	2024
Alocat	300 000 000,00	279 952 564,11	338 970 589,14
Valorificat	210 825 638,16	278 257 217,28	336 917 034,82

Analizând indicatorii de buget conform subprogramelor de finanțare pentru perioada 2022-2024, menționăm că proiectele privind îmbunătățirea infrastructurii tehnico-edilitare regionale au cel mai înalt grad de valorificare, constituind circa 60 % din totalul debursărilor efective, după cum urmează:

Domenii de intervenție, Subprograme	Valorificat:
-------------------------------------	--------------

Subprogram 5004 - Domeniul 1. Creșterea competitivității și ocupării forței de muncă în regiunile de dezvoltare. Măsura 1.1. Valorificarea infrastructurilor de afaceri (VIA); Domeniul 2. Dezvoltarea urbană, revitalizarea economică și socială a orașelor. Măsura 2.2. Competitivitatea și susținerea activităților economice (CSAE);	42 346 155,42
Subprogram 6404 - Domeniul 2. Dezvoltarea urbană, revitalizarea economică și socială a orașelor. Măsura 2.1. Conectivitate și mobilitate urbană;	0,00
Subprogram 6602 - Domeniul 1. Creșterea competitivității și ocupării forței de muncă în regiunile de dezvoltare. Măsura 1.3 Sporirea atractivității turistice (SAT);	85 094 045,07
Subprogram 7502 - Domeniul 2. Dezvoltarea urbană, revitalizarea economică și socială a orașelor. Măsura 2.1. Conectivitate și mobilitate urbană; Măsura 2.3 Revitalizare urbană și dezvoltarea infrastructurii spațiilor publice (RUDISP);	119 593 583,14
Subprogram 7503 - Domeniul 2. Dezvoltarea urbană, revitalizarea economică și socială a orașelor. Măsura 2.4 Modernizarea infrastructurii tehnico-edilitare și rețelelor de utilități publice (MITERUP); Domeniul 3. Îmbunătățirea infrastructurii tehnico-edilitare regionale. Măsura 3.1. Aprovizionare cu apă și sanitație (AAS);	503 165 688,06
Subprogram 7505 - Domeniul 2. Dezvoltarea urbană, revitalizarea economică și socială a orașelor. Măsura 2.4 Modernizarea infrastructurii tehnico-edilitare și rețelelor de utilități publice (MITERUP);	0,00
Subprogram 6105 - Organizarea și funcționarea agențiilor de dezvoltare regional.	75 800 418,57

Evidențiind regiunile de dezvoltare, precizăm faptul că implementarea proiectelor s-a desfășurat în mod diferit, cu diferită intensitate, în dependență de mai mulți factori, dintre care:

- Numărul de proiecte în gestiune;
- Dimensiunea proiectelor;
- Zona geografică și climaterică;
- Nivelul de dezvoltare al regiunii;
- Capacitatea de valorificare a resurselor financiare;
- Numărul persoanelor antrenate în implementarea proiectelor etc.

În această ordine de idei se evidențiază faptul că alocarea și valorificarea mijloacelor financiare din FNDRL pentru implementarea proiectelor, incluse în Documentul Unic de Program, diferă în toate cele 5 regiuni de dezvoltare.

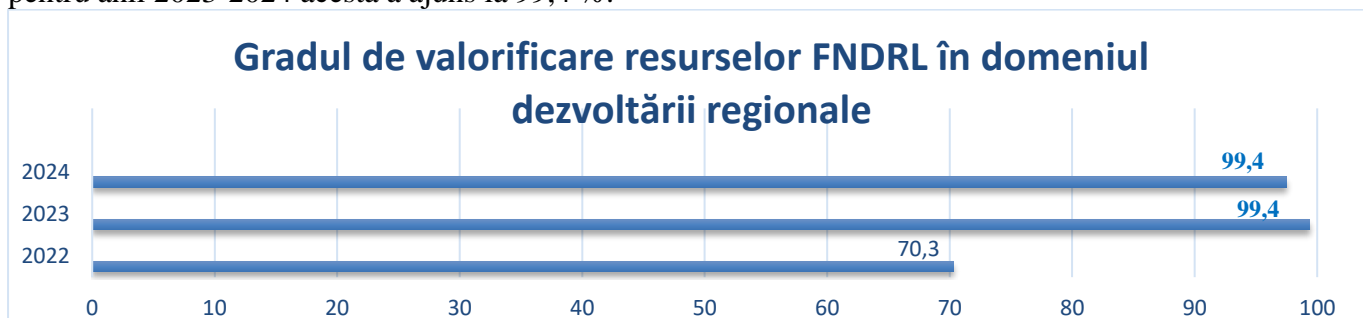
Regiunea de dezvoltare	Resurse financiare valorificate, lei
Nord	258 342 950,49
Centru	318 995 765,80
Sud	188 360 559,17
UTA Găgăuzia	51 434 430,18
Municipiul Chișinău	8 866 184,62
Total	825 999 890,26

Acești indicatori financiar, la fel se divizează în cheltuieli operaționale și cheltuieli de implementare a proiectelor în domeniul dezvoltării regionale, după cum urmează:

Agencia	Cheltuielile	Anul 2022	Anul 2023	Anul 2024	
ADR Nord	OPEX	Alocat	5 599 902,00	8 860 957,27	13 116 046,00
		Valorificat	5 228 582,61	8 728 500,29	12 175 684,14
	CAPEX	Alocat	104 800 098,00	76 895 251,34	69 937 686,83
		Valorificat	85 377 256,28	76 895 242,34	69 937 684,83
ADR Centru	OPEX	Alocat	5 700 000,00	7 515 000,00	7 855 440,00

	CAPEX	Valorificat	4 700 000,00	7 406 000,00	7 737 000,00
		Alocat	106 500 000,00	103 165 372,32	124 401 078,37
		Valorificat	71 821 470,96	103 165 227,67	124 166 067,17
ADR Sud	OPEX	Alocat	5 198 267,90	4 013 000,00	5 860 200,00
		Valorificat	3 497 568,75	4 003 739,53	5 697 755,35
	CAPEX	Alocat	54 501 732,10	68 518 465,67	82 135 165,84
		Valorificat	25 517 123,76	67 509 205,57	82 135 165,81
ADR UTA Găgăuzia	OPEX	Alocat	3 548 766,78	3 918 572,18	4 625 892,00
		Valorificat	3 117 929,00	3 495 826,66	4 348 062,18
	CAPEX	Alocat	14 151 233,22	4 807 772,60	24 146 188,14
		Valorificat	11 565 706,80	4 807 676,60	24 099 138,34
ADR mun. Chișinău	OPEX	Alocat	-	2 258 172,73	3 671 946,90
		Valorificat	-	2 245 707,62	3 418 062,44
	CAPEX	Alocat	-	0	3 220 945,06
		Valorificat	-	0	3 202 414,56

Conform nivelului de absorbție a resurselor financiare, menționăm faptul că în anul 2022 raportul dintre resursele financiare alocate și resursele financiare valorificate a atins doar 70,30 %, pe când pentru anii 2023-2024 acesta a ajuns la 99,4 %.

În acest mod, remarcăm faptul că actorii implicați au demonstrat o colaborare coordonată în cadrul unui proces participativ, având ca scop implementarea proiectelor și programelor regionale, îmbunătățirea condițiilor de trai ale cetățenilor, atragerea investițiilor și dezvoltarea infrastructurii regionale.

Drept consecință, putem menționa că politica de dezvoltare regională în Republica Moldova, prin implementarea programelor și proiectelor, începe a produce primele rezultate pozitive de impact sistemic.

În rezultatul implementării proiectelor incluse în Documentul Unic de Program 2022-2024, s-a reușit o creștere în tendințele de:

- reducere a dezechilibrelor de dezvoltare social-economică între regiuni și în interiorul lor;
- consolidarea oportunităților financiare, instituționale și umane pentru dezvoltarea social-economică echilibrată a regiunilor;
- crearea condițiilor de trai, muncă și învățământ pentru toate categoriile de persoane etc.

IV. Statutul proiectelor

Urmare a alocațiilor financiare și în funcție de timpul lansării proiectului, complexitatea obiectivelor de intervenție, cadrul normativ de procedură, prestația actorilor antrenați în proiecte, precum și alte constrângeri de ordin tehnic, care au influențat dinamica implementării, proiectele incluse în Documentul Unic de Program 2022-2024 au atins anumit grad de realizare a obiectivelor setate.

Prin urmare, starea la zi a proiectelor, definită ca statutul proiectului, poate fi catalogată prin atribuirea la una din grupurile distincte:

Statutul proiectelor incluse în DUP, conform domeniului de finanțare	RD Nord	RD Centru	RD Sud	RD UTAG	RD Mun. Chișinău	Total DUP
<i>1.</i>	<i>2.</i>	<i>3.</i>	<i>4.</i>	<i>5.</i>		<i>6.</i>
Valorificarea infrastructurilor de afaceri	- 1 implementat	-	- 1 implementat - 1 derulare	- 1 derulare	-	- 2 implementat - 2 derulare
Dezvoltarea mediului antreprenorial	-	-	-	- 1 implementat	-	- 1 implementat
Competitivitate și susținerea activităților economice	- 1 derulare	-	-	-	-	- 1 derulare
Modernizarea infrastructurii tehnico-edilitare și rețelelor de utilități publice	- 1 derulare	-	- 1 derulare	-1 implementat	-	- 1 implementat - 2 derulare
Sporirea atractivității turistice	- 2 implementate	- 2 implementat - 2 derulare	-	- 1 derulare	-	- 4 implementate - 3 derulare
Revitalizare urbană și dezvoltarea infrastructurii spațiilor publice	- 6 implementate - 2 derulare	- 1 implementat - 10 derulare	- 4 derulare	-2 implementate -2 derulare	-	- 9 implementate - 18 derulare
Aprovizionarea cu apă și sanitație	- 5 implementate - 7 derulare	- 5 implementate - 6 derulare - 2 nelansate	- 9 derulare	-1 implementat - 1 derulare	- 3 derulare	- 11 implementate - 26 derulare - 2 nelansate
Sumar DUP:	- 25 proiecte:	- 28 proiecte:	- 16 proiecte:	- 10 proiecte:	- 3 proiecte:	- 82 proiecte:
	- 14 implementate - 11 derulare	- 8 implementate - 18 derulare - 2 nelansate	- 1 implementat - 15 derulare	-5 implementate -5 derulare	- 3 derulare	- 28 implementate - 52 derulare - 2 nelansate

Dat fiind faptul că majoritatea proiectelor de dezvoltare regională reprezintă proiecte cu termen de implementare multianual, conform raportului mijloacelor financiare valorificate și a statutului proiectelor în implementare menționăm că resursele financiare **valorificate de circa 826 milioane lei**

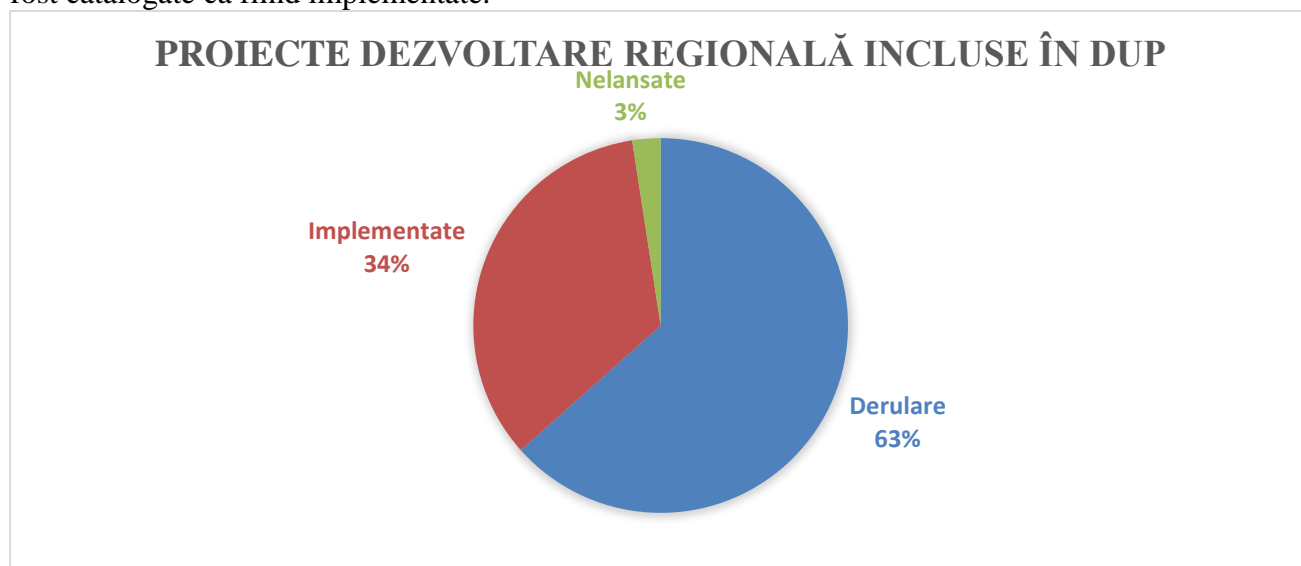
debursate pe parcursul perioadei de referință au fost suficiente pentru **finalizarea a 28 de proiecte și inițierea a 52 proiecte.**

La fel, pentru a asigura **finalizarea proiectelor** de dezvoltare regională incluse în Documentul Unic de Program este nevoie de un cost de circa 763 milioane dintre care 248,8 milioane resurse financiare planificate pentru alocare conform planului anual de finanțare pentru anul 2025.

Indicatori de referință	Suma, lei
Cerere de finanțare din FNDRL	1 588 mln
Valorificat 2022-2024	826 mln
Alocat PAF 2025	248,8 mln
Cost rămas de executat proiecte inițiate	505,9 mln

Astfel, chiar dacă pentru diminuarea deficitului în perioada de referință 2022-2024 s-a recurs la proceduri de rectificare/redistribuire a alocațiilor financiare și de modificare a planurilor și contractelor de finanțare, pentru anul 2025, pe lângă alocațiile aprobate conform Legii bugetului de stat, mai sunt necesare 505,9 mln lei pentru finalizarea proiectelor inițiate

Totodată, urmare a implementării proiectelor de dezvoltare regională, conform situației la 31.12.2024, din cele 82 de proiecte incluse în Documentul Unic de Program, 28 proiecte (34,14 %) au fost catalogate ca fiind implementate.

Proiectele implementate conform măsurilor de finanțare:

1.	<p>Măsura 1.1: Valorificarea infrastructurii de afaceri N111018C „Rețeaua Start-up Hub: Laboratoare antreprenoriale din Regiunea de Dezvoltare Nord”</p> <p>Regiunea de dezvoltare – Nord Aplicant – IP „IAS Gunnar Due Gundersen Localizarea proiectului – mun. Soroca Statut – Proiect implementat: lansat în 2022, implementat în 2023</p>
2.	<p>Măsura 1.3: Sporirea atractivității turistice N113034C „Reabilitarea, modernizarea și dotarea Muzeului de Istorie și Etnografie din mun. Bălți”</p> <p>Regiunea de dezvoltare – Nord Aplicant – Primăria mun. Bălți Localizarea proiectului – mun. Bălți Statut – Proiect implementat: lansat în 2022, implementat în 2023</p>
3.	<p>Măsura 1.3: Sporirea atractivității turistice N113020C „Valorificarea Patrimoniului istorico-cultural al regiunii de dezvoltare Nord prin reabilitarea Muzeului de istorie și Etnografie din municipiul Soroca”</p> <p>Regiunea de dezvoltare – Nord Aplicant – Consiliul raional Soroca</p>

	Localizarea proiectului – mun. Soroca Statut – Proiect implementat: lansat în 2022, implementat în 2023
4.	Măsura 2.1: Revitalizare urbană și dezvoltarea infrastructurii spațiilor publice N223035C „Modernizarea infrastructurii spațiilor publice și instituțiilor educaționale în zona de revitalizare din municipiul Bălți” Regiunea de dezvoltare – Nord Aplicant – Primăria mun. Bălți Localizarea proiectului – mun. Bălți Statut – Proiect implementat: lansat în 2022, implementat în 2023
5.	Măsura 2.1: Revitalizare urbană și dezvoltarea infrastructurii spațiilor publice N223025C „Păstrăm trecutul pentru viitor–reabilitarea patrimoniului istoric al orașului Ocnîța pentru generațiile viitoare” Regiunea de dezvoltare – Nord Aplicant – Primăria or. Ocnîța Localizarea proiectului – or. Ocnîța Statut – Proiect implementat: lansat în 2022, implementat în 2023
6.	Măsura 2.1: Revitalizare urbană și dezvoltarea infrastructurii spațiilor publice N111018C. „Sîngerei–orașul incluziunii teritoriale” Regiunea de dezvoltare – Nord Aplicant – Primăria or. Sîngerei Localizarea proiectului – or. Sîngerei Statut – Proiect implementat: lansat în 2022, implementat în 2022
7.	Măsura 2.1: Revitalizare urbană și dezvoltarea infrastructurii spațiilor publice N1223DR. „Noi oportunități educaționale pentru copiii de vârstă preșcolară din cartierul Dealul Romilor, mun. Soroca” Regiunea de dezvoltare – Nord Aplicant – Primăria mun. Soroca Localizarea proiectului – mun. Soroca Statut – Proiect implementat: lansat în 2023, implementat în 2024
8.	Măsura 2.1: Revitalizare urbană și dezvoltarea infrastructurii spațiilor publice N4223DR. „Creșterea nivelului de trai în zona de revitalizare Valea Curechiului a orașului Drochia” Regiunea de dezvoltare – Nord Aplicant – Primăria or. Drochia Localizarea proiectului – or. Drochia Statut – Proiect implementat: lansat în 2023, implementat în 2024
9.	Măsura 2.1: Revitalizare urbană și dezvoltarea infrastructurii spațiilor publice N3223DR. „Dezvoltarea infrastructurii urbane prin termoizolarea grădiniței publice din cartierul Gara Fălești” Regiunea de dezvoltare – Nord Aplicant – Primăria or. Fălești Localizarea proiectului – or. Fălești Statut – Proiect implementat: lansat în 2023, implementat în 2024
10.	Măsura 3.1: Aprovizionarea cu apă și sanitație N331033C „Apă pentru viață în regiunea de nord: raioanele Florești și Soroca 2” Regiunea de dezvoltare – Nord Aplicant – Consiliul raional Florești Localizarea proiectului – r-nul Florești, r-nul Soroca Statut – Proiect implementat: lansat în 2022, implementat în 2023
11.	Măsura 3.1: Aprovizionarea cu apă și sanitație N331019C „Apă–necesitate primordială pentru o viață calitativă în Regiunea de Dezvoltare Nord” Regiunea de dezvoltare – Nord Aplicant – Consiliul raional Soroca

	Localizarea proiectului – r-nul Soroca Statut – Proiect implementat: lansat în 2022, implementat în 2023
12.	Măsura 3.1: Aprovizionarea cu apă și sanitație N331006C „Construcția stației de epurare regionale și extinderea rețelelor de canalizare în or. Florești” Regiunea de dezvoltare – Nord Aplicant – Primăria or. Florești Localizarea proiectului – r-nul Florești Statut – Proiect implementat: lansat în 2022, implementat în 2023
13.	Măsura 3.1: Aprovizionarea cu apă și sanitație N331010C „Sisteme de sanitație moderne pentru cetățenii raionului Glodeni Regiunea de dezvoltare – Nord Aplicant – Consiliul raional Glodeni Localizarea proiectului – r-nul Glodeni Statut – Proiect implementat: lansat în 2022, implementat în 2024
14.	Măsura 3.1: Aprovizionarea cu apă și sanitație N331021C „Construcția stației de tratare a apei și extinderea sistemului de canalizare în orașele Edineț și Cupcini” Regiunea de dezvoltare – Nord Aplicant – Consiliul raional Glodeni Localizarea proiectului – r-nul Glodeni Statut – Proiect implementat: lansat în 2022, implementat în 2024
15.	Măsura 1.3: Sporirea atractivității turistice C23057 „Valorificarea potențialului turistic al regiunii de centru a Republicii Moldova (Raioanele Strășeni, Călărași, Nisporeni și Ungheni)” Regiunea de dezvoltare – Centru Aplicant – Consiliul raional Călărași Localizarea proiectului – R-nul Călărași Statut – Proiect implementat: lansat în 2022, implementat în 2023
16	Măsura 1.3: Sporirea atractivității turistice C113010L „Consolidarea, conservarea și dezvoltarea infrastructurii turistice din cadrul Rezervației Cultural – Naturale Orheiul Vechi” Regiunea de dezvoltare – Centru Aplicant – IP Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi” Localizarea proiectului – R-nul Orhei, s. Butuceni, s. Morovaia Statut – Proiect implementat: lansat în 2022, implementat în 2024
17.	Măsura 2.1: Revitalizare urbană și dezvoltarea infrastructurii spațiilor publice C223009C Crearea unei zone de agrement pentru sporirea calității vieții locuitorilor din or. Ialoveni Regiunea de dezvoltare – Centru Aplicant – Consiliul raional Ialoveni Localizarea proiectului – R-nul Ialoveni Statut – Proiect implementat: lansat în 2022, implementat în 2024
18.	Măsura 3.1: Aprovizionarea cu apă și sanitație C331014C „Sisteme Regionale Apa-Canal- Garanția Sănătății Noastre” Regiunea de dezvoltare – Centru Aplicant – Primăria mun. Hîncești Localizarea proiectului – r-nul Hîncești Statut – Proiect implementat: lansat în 2022, implementat în 2023
19.	Măsura 3.1: Aprovizionarea cu apă și sanitație C331008L „Apeduct magistral pentru localitățile: Văsieni, Ulmu (etapa 3) și Costești, Pojăreni (etapa 4)” etapal Regiunea de dezvoltare – Centru Aplicant – Agenția de dezvoltare regională Centru Localizarea proiectului – r-nul Ialoveni

	Statut – Proiect implementat: lansat în 2022, implementat în 2023
20.	<p>Măsura 3.1: Aprovizionarea cu apă și sanitație C 11018 „Îmbunătățirea calității vieții populației rurale prin construcția sistemelor de apă potabilă și de canalizare, regionalizarea serviciilor comunale în satele din lunca râului Lăpușnița, raionul Hîncești” Regiunea de dezvoltare – Centru Aplicant – Primăria Sofia Localizarea proiectului – r-nul Hîncești Statut – Proiect implementat: lansat în 2014, implementat în 2022</p>
21.	<p>Măsura 3.1: Aprovizionarea cu apă și sanitație C331007L „Sistem de canalizare pentru 7 localități și conectarea la stația de pompare/epurare din Strășeni” etapa I Regiunea de dezvoltare – Centru Aplicant – Agenția de dezvoltare regională Centru Localizarea proiectului – r-nul Strășeni Statut – Proiect implementat: lansat în 2022, implementat în 2023</p>
22.	<p>Măsura 3.1: Aprovizionarea cu apă și sanitație C331027C „Îmbunătățirea nivelului de trai în localitățile raioanelor Călărași și Strășeni prin asigurarea accesului populației la sistemele centralizate de canalizare” Regiunea de dezvoltare – Centru Aplicant – Consiliul raional Călărași Localizarea proiectului – r-nul Strășeni, r-nul Călărași Statut – Proiect implementat: lansat în 2022, implementat în 2024</p>
23.	<p>Măsura 1.1: Valorificarea infrastructurii de afaceri S111016L „Racordarea la utilități a subzonei nr. 18 (Cahul) din cadrul Zonei Economice Libere „Bălți”” Regiunea de dezvoltare – Sud Aplicant – Agenția de Dezvoltare Regională Sud Localizarea proiectului – r-nul Cahul Statut – Proiect implementat: lansat în 2022, implementat în 2023</p>
24.	<p>Măsura 1.2: Dezvoltarea mediului antreprenorial. G112010C „Implementarea educației continue în domeniul antreprenoriatului în mediul rural prin formate hibride de instruire” Regiunea de dezvoltare – UTA Găgăuzia Aplicant – AO „Institutul Dezvoltării Economice Regionale” Localizarea proiectului – UTA Găgăuzia Statut – Proiect implementat: lansat în 2022, implementat în 2022</p>
25.	<p>Măsura 2.1: Revitalizare urbană și dezvoltarea infrastructurii spațiilor publice G223003C „Îmbunătățirea condițiilor de trai și de agrement a locuitorilor din zona de revitalizare” Regiunea de dezvoltare – UTA Găgăuzia Aplicant – Primăria mun. Ceadâr-Lunga Localizarea proiectului – mun. Ceadâr-Lunga Statut – Proiect implementat: lansat în 2022, implementat în 2022.</p>
26.	<p>Măsura 2.1: Revitalizare urbană și dezvoltarea infrastructurii spațiilor publice G223010C „Îmbunătățirea condițiilor de viață și de agrement pentru locuitorii zonei de revitalizare a municipiului Ceadâr-Lunga, etapa II” Regiunea de dezvoltare – UTA Găgăuzia Aplicant – Primăria mun. Ceadâr-Lunga Localizarea proiectului – mun. Ceadâr-Lunga Statut – Proiect implementat: lansat în 2024, implementat în 2024.</p>
27.	<p>Măsura 2.3: Modernizarea infrastructurii tehnico-edilitare și a rețelelor de utilități publice G224006L „Extinderea rețelelor orășenești de canalizare în cartierul Tanc din municipiul Comrat” Regiunea de dezvoltare – UTA Găgăuzia</p>

	Aplicant – Primăria mun. Comrat Localizarea proiectului – mun. Comrat Statut – Proiect implementat: lansat în 2024, implementat în 2024.
28.	Măsura 3.1: Aprovizionarea cu apă și sanitație G331002L „Construcția stației de epurare a apelor uzate în municipiul Ceadâr-Lunga” etapa I Regiunea de dezvoltare – UTA Găgăuzia Aplicant – Agenția de Dezvoltare Regională UTA Găgăuzia Localizarea proiectului – mun. Ceadâr-Lunga Statut – Proiect implementat: lansat în 2023, implementat în 2024.

Urmare a implementării proiectelor, au fost atinși următorii indicatori de produs și de rezultat:

Indicatori de produs	Indicatori de rezultat
1.	2.
Măsura 1.1: Valorificarea infrastructurii de afaceri	
Pentru RD Nord – 1 proiect:	
<ul style="list-style-type: none"> - 1 obiect de suport în afaceri reabilitat - 515 mp de pereți exteriori termoizolați, prin sistem de fațadă ventilată - 551 mp de pereți exteriori termoizolați prin aplicarea placajului Klinker - 1 sistem fotovoltaic instalat, 15 kW - 700 mp teritoriu amenajat în fața clădirii renovate 	- 20 de rezidenți beneficiari
Pentru RD Sud -1 proiect:	
<ul style="list-style-type: none"> - 2,4 km rețea electrică de tensiune înaltă de 10 kV construită - 1,41 km rețea de apeduct construită - 0,87 km rețea de gaze naturale construită 	- 1 obiectiv de suport în afaceri conectate la structura de acces și utilități publice (număr)
Măsura 1.2: Dezvoltarea mediului antreprenorial	
Pentru RD UTA Găgăuzia – 1 proiect:	
<ul style="list-style-type: none"> - Conceptul de cursuri în format hibrid dezvoltat; - Echipament achiziționat, necesar desfășurării cursului. 	<ul style="list-style-type: none"> - 50 000 persoane informate prin intermediul site-urilor REDI; - 37 de persoane instruite în 5 module de informare; - 17 persoane au aplicat la diverse proiecte.
Măsura 1.3 Sporirea atractivității turistice	
Pentru RD Nord – 2 proiecte:	
<ul style="list-style-type: none"> - 2 atracții turistice renovate/construite - 1 teritoriu amenajat, 150 mp - 1 sală multifuncțională (galeria) construită, 142,4 mp - 6 săli expoziționale reabilitate, 200 mp - 418 mp de pereți exteriori termoizolați 26 ferestre și 4 uși schimbate 1 sistem de scurgere a apei de pe acoperiș 1 scară metalică pentru situații de urgență, etc. 	<ul style="list-style-type: none"> -2 obiective turistice reabilitate și amenajate -2 obiective incluse în circuite turistice -2 trasee turistice conectate la rețeaua regională
Pentru RD Centru – 2 proiect:	
<ul style="list-style-type: none"> - 1,4 km stradă din or. Călărași renovată; - 1 atracție turistică construită; - 2 atracții turistice renovate; - 1 atracție turistică amenajată; 	<ul style="list-style-type: none"> - 25 000 turiști au acces la: infrastructură modernă de turism (drumuri renovate) - 1 infrastructură modernă inclusă în traseu turistic - 1 obiectiv inclus în circuitul turistic

Măsura 2.1 Revitalizare urbană și dezvoltarea infrastructurii spațiilor publice	
Pentru RD Nord – 6 proiecte	
<ul style="list-style-type: none"> - 7 472,5 m infrastructură de drum/cale de acces reabilitată/construită; - 7 251 mp trotuar construit; - 421 borduri pentru carosabil instalate; - 1 585 borduri pentru trotuare instalate; - 1 342,5 mp de acoperiș construit/reabilitat; - 7 367,7 mp suprafața clădirilor publice renovate prin măsuri de eficiența energetică - 5 686 mp suprafața pe care s-au executat lucrări de termoizolare, pereți exteriori/planșee de pod; - 677,9 mp suprafața ferestrelor și ușilor exterioare schimbate - Peste 25 000 mp teritoriu amenajat: de iarbă plantată, urne pentru colectarea gunoiului instalate, felinare stradale instalate, bănci instalate etc. - 2 instituții publice de învățământ reabilitate; - 6 terenuri de joacă create; 4 terenuri de sport/fitness create; 3 stadioane de mini-fotbal construite etc. 	<ul style="list-style-type: none"> - 6 zone beneficiare de revitalizare urbană și dezvoltarea infrastructurii spațiilor publice; - 68450 persoane beneficiare de infrastructură reabilitată; - 6 localități beneficiare de revitalizare urbană.
Pentru RD Centru – 1 proiect:	
<ul style="list-style-type: none"> - 150 mp drum de acces asfaltat; - 2 parcări amenajate; - 1 teatru verde; - 10 alei pietonale pavate; - 2 bloc sanitare; - 1 teren de joacă; 2 podețe etc. 	<ul style="list-style-type: none"> - O zonă recreere amenajată; - 1 localitate beneficiară de revitalizare urbană și dezvoltarea infrastructurii spațiilor publice; - 12 500 persoane beneficiare de infrastructură reabilitată.
Pentru RD UTA Găgăuzia – 2 proiecte:	
<ul style="list-style-type: none"> - 1 500 m de drum construit; - 1 500 m de trotuar construit; - 1 075 m borduri rutiere instalate; - 2 470 m borduri de trotuar; - 5 700 mp plăci de pavaj instalate; - 2 terenuri de joacă; - 1 teren sportiv mini-fotbal; - 20 de bănci instalate; 10 coșuri de gunoi instalate; 	<ul style="list-style-type: none"> - 1 cartier din zona de revitalizare amenajat; - 1 parc cu aspect estetic îmbunătățit; - 16 000 persoane beneficiare de infrastructură reabilitată.
Măsura 2.3: Modernizarea infrastructurii tehnico-edilitare și a rețelelor de utilități publice	
Pentru RD UTA Găgăuzia – 1 proiect:	
<ul style="list-style-type: none"> - 8,9 km rețele de canalizare construite; - 1 stație de pompare a apelor reziduale etc. 	<ul style="list-style-type: none"> - 1 379 cetățeni asigurați cu acces la serviciile de canalizare; - 350 gospodării conectate la infrastructura de sanitație creată.
Măsura 3.1: Aprovizionarea cu apă și sanitație	
Pentru RD Nord – 5 proiecte:	
<ul style="list-style-type: none"> - 100,40 km de rețele de apeduct/magistrale construite/reabilitate; - 9,17 km rețea canalizare construite/reabilitate; - 1 stație de pompare a apei potabile construită; - 24 castele de apă construite; - 2 stații de epurare a apelor uzate construite; - 1 stație de pompare a apelor uzate construită etc. 	<ul style="list-style-type: none"> - 13 localități ce au acces la sistemul de AAP construit/reabilitat; - 26 236 persoane cu acces la sistemul de AAP construit/reabilitat; - 99 agenți economici cu acces la sistemul de AAP construit/reabilitat; - 5 localități ce au acces la sistemul de canalizare construit/reabilitat; - 45 600 persoane cu acces la sistemul de canalizare construit/reabilitat.
Pentru RD Centru – 5 proiecte:	

<ul style="list-style-type: none"> - 30,8 km rețea canalizare construite/reabilitat; - 7 stații de pompare a apelor uzate; - 1 stație de epurare a apelor uzate; - 5,5 km rețea de apeduct construit/reabilitat; - 2 studii de fezabilitate elaborate etc. 	<ul style="list-style-type: none"> - 6 localități ce au acces la sistemul de apeduct și canalizare construit/reabilitat; - 11 570 persoane cu acces la sistemul de canalizare construit/reabilitat; - 5 000 persoane cu acces la sistemul de apeduct construit/reabilitat; - 2 documentații de proiect elaborate etc.
Pentru RD UTA Găgăuzia – 1 proiect:	
- 1 studiu de fezabilitate elaborat.	- 1 documentație de proiect elaborată.

V. Dispoziții finale

Drept consecință, a procesului de implementare a proiectelor de dezvoltare regională, incluse în Documentul Unic de Program 2022-2024, e posibil de evidențiat faptul că implementarea proiectelor, chiar și printr-o dinamică lentă, reprezintă unul din obiectivele primordiale ale politicilor de dezvoltare regională este de a spori competitivitatea economică a regiunilor și, prin urmare, stimularea dezvoltării economice și sociale. Astfel, prin programele de dezvoltare regională se asigură coeziunii sociale a populației și instituțiilor, coeziunii teritoriale și nu în ultimul rând reducerea diferențelor de dezvoltare, în cadrul regiunilor și între regiuni.

Totodată, este important de menționat că în cadrul realizării programelor de dezvoltare regională, se disting și un șir de provocări de ordin tehnic, financiar și organizațional, care au creat dificultăți în menținerea dinamicii setate de implementare a proiectelor:

- Desfășurarea, repetată, în unele cazuri și de mai multe ori, a procedurilor de achiziții publice, din motivul contestărilor multiple ale rezultatelor acestor proceduri.

În așa mod, procesul de inițiere a implementării proiectelor regionale de multe ori a fost amânat, pe un termen îndelungat de timp, ceea ce a dus drept consecință la neîncadrarea în termenii impuși în caietele de sarcini tehnice și respectiv trecerea proiectelor dintr-un an bugetar în altul. La fel, ca urmare a identificării volumelor adiționale (neprevăzute) și operarea modificărilor în documentația de execuție și de deviz și a contractelor de achiziții atribuite.

-Extinderea termenelor de implementare a proiectelor și repetată a actualizarea costurilor:

Din cauza duratei multianuale ale proiectelor, deseori întârzierile la orice etapă de implementare are drept consecință transferul proiectului pentru următorul an, astfel apare necesitatea de a actualiza costurile la prețurile anului de gestiune.

- Operaționalizarea proiectelor lansate și nefinalizate din alte fonduri:

O parte din proiectele prioritare incluse în Documentul Unic de Program, reprezintă proiecte preluate pentru finanțare de la fondurile anterioare (FEN), astfel generându-se necesitatea de delimitarea volumelor și costurilor executate de cele rămase pentru realizare, inclusiv cu viziuni clare privind punerea în operare a investițiilor;

- Insuficiența alocațiilor financiare din bugetul de stat:

În cazul proiectelor multianuale, la trecerea în noul an bugetar, alocațiile financiare aprobate prin legea bugetului de stat, pot să nu fie suficiente pentru acoperirea necesităților financiare pentru continuarea proiectelor, iar deficitul format stagnează (uneori stopează) implementarea proiectelor, până la debursarea restanțelor pentru livrabilele generate.

RAPORT DE BILANȚ
Realizarea programelor și proiectelor de dezvoltare locală
din Documentul unic de program pentru anii 2022-2024

I. SUMAR EXECUTIV

Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova Europeană” și Strategia Națională de Dezvoltare Regională pentru anii 2022-2028 condiționează necesitatea aplicării unui program guvernamental, care urmează să asigure suportul financiar pentru autoritățile publice locale în vederea transpunerii în profil teritorial a obiectivelor și Țintelor asumate, asigurându-se că toți cetățenii țării, indiferent de locul de reședință, vor beneficia de îmbunătățirea calității vieții și, respectiv, nimeni nu va fi lăsat în urmă.

Astfel, începând cu anul 2022, Documentul unic de program, care reprezintă un document de planificare pe termen mediu, a fost completat cu următoarele programe naționale de dezvoltare locală:

- programul „Satul European”, ediția 2022	– 496 proiecte;
- programul „Satul European Expres”, ediția 2023	– 380 proiecte;
- programul „Servicii de Creșă Publice”, ediția 2023	– 20 proiecte;
- programul „Satul European”, ediția 2024	– 695 proiecte;
- programul „Servicii de Creșă Publice”, ediția 2024	– 17 proiecte;

Total, Documentul unic de program pentru perioada 2022-2024, la domeniul de dezvoltare locală, însumează **1608 proiecte**, cu un buget total de peste **5 miliarde lei**, dintre care cca **4,5 miliarde lei** constituie angajamentele Guvernului de finanțare a proiectelor prin alocații financiare anuale (Hotărârea Guvernului nr. 23/2022, anexa nr.2) și **520 milioane lei** contribuția asumată a APL:

Măsura de finanțare	Nr. proiecte în DUP	* Buget total (mln lei)	Alocații financiare (mln lei)	Contribuția APL (mln lei)
Satul European-1	496	1.874,59	1.770,64	103,96
Satul European Expres	380	142,14	139,20	2,94
Servicii de Creșă Publice-1	20	8,02	7,61	0,40
Satul European-2	695	2.967,26	2.555,46	411,79
Servicii de Creșă Publice-2	17	22,37	21,41	0,96
TOTAL:	1608	5.014,38	4.494,32	520,06

* *Notă:* Pentru programele „Satul European-1”, „Satul European Expres” și „Servicii de Creșă Publice-1” indicatorii de buget și alocații financiare sunt reflectați conform valorilor efectiv-generate în urma implementării proiectelor, iar pentru programele recent lansate „Satul European-2” și „Servicii de Creșă Publice-2” – conform valorilor estimate la aprobarea finanțării.

Proiectele de dezvoltare locală sunt finanțate pe 3 domenii de intervenție, care includ 8 măsuri de finanțare:

Domeniu de intervenție	Măsuri de finanțare
D-1. Îmbunătățirea infrastructurii tehnico-edilitare locale	M-1.1. Construcția/extinderea/reabilitarea/modernizarea sistemelor de alimentare cu apă, de epurare a apei și de canalizare destinate obiectivelor publice de interes local
	M-1.2. Instalarea iluminatului public
	M-1.3. Elaborarea planurilor urbanistice generale
D-2. Construcția și renovarea infrastructurii sociale	M-2.1. Construcția, renovarea/reabilitarea clădirilor publice, inclusiv prin măsuri de îmbunătățire a eficienței energetice (creșterea performanței energetice) a clădirilor publice
	M-2.2. Instalarea sistemelor de producere și furnizare a energiei folosind resurse regenerabile
	M-2.3. Construcția, reconstrucția edificiilor sportive, edificiilor destinate prestării serviciilor sociale, inclusiv a infrastructurii medicale
	M-2.4. Restaurarea/reabilitarea/reconstituirea/conservarea monumentelor/structurilor istorice specifice pentru arhitectura rurală tradițională într-o anumită zonă, destinate unor scopuri publice, inclusiv monumente de for public
D-3. Cofinanțarea proiectelor implementate din sursele externe	M-3.1 Creșterea capacităților de valorificare a surselor de finanțare a proiectelor investiționale finanțate alocate din sursele partenerilor de dezvoltare

Modul de finanțare a programelor de dezvoltare locală este reglementat prin Regulamentul privind gestionarea mijloacelor financiare ale Fondului național pentru dezvoltare regională și locală (Hotărârea Guvernului nr. 152/2022), prin care sunt stabilite următoarele mecanisme de finanțare:

Programe, domenii de intervenții și măsuri de finanțare	Mecanisme de aprobare a finanțării			
	Apel competitiv	Granturi mici	Mecanism separat pentru PUG	Mecanism separat pentru co-finanțare
Program de finanțare:				
Satul European-1	•		•	•
Satul European Expres		•		
Servicii de Creșă Publice-1		•		
Satul European-2	•		•	•
Servicii de Creșă Publice-2	•			
Domenii de intervenție și măsuri de finanțare:				
D-1/M-1.1	•			
D-1/M-1.2	•	•		
D-1/M-1.3			•	
D-2/M-2.1	•	•		
D-2/M-2.2	•	•		
D-2/M-2.3	•	•		
D-2/M-2.4	•	•		
D-3/M-3.1				•

În cadrul programelor de dezvoltare locală menționăm următorii indicatori de buget setați în cadrul Documentului unic de program pentru anii 2022-2024, pe domenii de intervenție și măsuri de finanțare:

Domenii de intervenție/ Măsuri de finanțare	Nr. proiecte în DUP	Buget total (mln lei)	Alocații financiare (mln lei)	Contribuția APL (mln lei)
--	---------------------	-----------------------	-------------------------------	---------------------------

D-1/M-1.1	377	2.553,67	2.472,59	81,08
D-1/M-1.2	167	159,28	155,44	3,84
D-1/M-1.3	108	49,18	49,00	0,18
D-2/M-2.1	341	961,19	836,85	124,33
D-2/M-2.2	62	90,72	82,67	8,06
D-2/M-2.3	361	660,16	579,50	80,66
D-2/M-2.4	168	350,09	290,01	60,08
D-3/M-3.1	24	190,10	28,28	161,82
TOTAL:	1608	5.014,38	4.494,32	520,06

Statutul programelor de dezvoltare locală, conform situației la 31.12.2024:

a) programul „Satul European-1” **este finalizat condiționat:** 484 proiecte sunt efectiv finalizate și achitate; 10 proiecte sunt efectiv finalizate, dar au cu restanțe la achitare de cca 9,19 milioane lei, deoarece solicitările de plată finale au fost prezentate tardiv la finele anului și nu au putut fi procesate (*Petrunea/Glodenii, Alexanderfeld/Cahul, Trițănești/Florești, Sculeni/Ungheni, Cimișlia/Cimișlia, Tvardița/Taraclia, Drășliceni/Criuleni, Brăviceni/Orhei, Copceac/UTAG, Tomai/Leova*); 1 proiect (*Chiperțeni/Orhei*) din varie motive a fost realizat parțial, fiind atestate solduri la implementare; 1 proiect (*Rădenii Vechi/Ungheni*) este retras din program la inițiativa APL.

b) programele „Satul European Expres” din 380 proiecte și „Servicii de Creșă Publice-1” din 20 proiecte **sunt integral finalizate**

c) programele „Satul European-2” și „Servicii de Creșă Publice-2” **sunt inițiate** în toamna anului 2024, în cadrul cărora din 712 proiecte aprobate, sunt lansate 654 proiecte, cu contracte de finanțare semnate, dintre care în cadrul a 9 proiecte sunt deja generate livrabile și au fost efectuate debursări în valoare de cca 13,2 milioane lei.

Finanțarea efectivă a programelor de dezvoltare locală a depășit valoarea de **2,02 miliarde lei**, mijloacele financiare fiind asigurate din următoarele surse:

- cca **1,92 miliarde lei** conform angajamentelor asumate de Guvern prin alocații financiare de peste 1,8 miliarde lei din FNDRL și 117,24 milioane lei prin tranșa I, „Satul European – lucrări publice și infrastructură”, conform Acordului dintre Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind implementarea programului de asistență tehnică și financiară în baza ajutorului financiar nerambursabil de 100 milioane euro.

- cca **107,79 milioane lei** prin contribuția financiară a APL.

Programul de finanțare	Nr. proiecte în DUP	Debursări efective						Restanțe la achitare din FNDRL
		Din alocații financiare ale Guvernului				Contribuția APL	Total debursat	
		FNDRL		Grant RO				
2022	2023	2024	2023	2022-2024				
Satul European-1	496	343,46	1.096,61	202,28	117,24	103,96	1.863,55	* 9,19
Satul European Expres	380		133,46	5,74		2,94	142,14	
Servicii de Creșă Publice-1	20		7,22	0,39		0,40	8,02	
Satul European-2	695			13,20		0,49	13,69	
Servicii de Creșă Publice-2	17						0,00	
TOTAL:	1608	343,46	1.237,29	221,60	117,24	107,79	2.027,39	9,19

II. PROGRAMUL „SATUL EUROPEAN-1”

A. Aprobarea finanțării programului

În anul 2022, prin Decizia CNCDFRL nr. 07/22 din 18.03.2022, a fost lansat cu titlu pilot concursul (ediția I) de selectare a proiectelor de dezvoltare locală prin apel competitiv pentru a fi finanțate din mijloacele FNDRL în cadrul programului „Satul European”.

La concurs au fost înscrise 728 propuneri de proiecte, dintre care, în urma evaluărilor administrative, tehnice și financiare au fost aprobate pentru finanțare 492 proiecte, acestea fiind incluse, prin Hotărârea Guvernului nr. 536 din 22.07.2022, în Documentul unic de program pentru anii 2022-2024.

Ulterior, prin Hotărârea Guvernului nr. 912 din 21.12.2022, în Documentul unic de program au fost incluse adițional 3 proiecte de alimentare cu apă și canalizare, inițiate din FEN, care au participat la

concurs, dar nu au fost aprobate pentru finanțare de rând cu celelalte proiecte, din cauza deficiențelor tehnice atestate la documentația de proiect și deviz (*Prajila/Florești, Verejeni/Telenești, V.Vodă/Chișinău*). De asemenea, în Documentul unic de program au fost incluse adițional 3 proiecte de cofinanțare externă, depuse de către APL pe parcurs, la care s-au finalizat procedurile de evaluare și avizare (*Mingir/Hîncești, Șoldănești/Șoldănești, Valea Mare/Ungheni*) și, concomitent, s-au exclus 2 proiecte de cofinanțare externă, aprobate anterior, la care nu s-a confirmat eligibilitatea intervențiilor, inițial declarate de către aplicanți (*Valea Perjei/Taraclia, Gotești/Cantemir*), astfel în program fiind listate 496 de proiecte.

În anul 2023, prin Hotărârea Guvernului nr. 490 din 12.07.2023, în Documentul unic de program au fost incluse adițional 2 proiecte de cofinanțare externă, depuse de către APL pe parcurs, la care s-au finalizat procedurile de evaluare și avizare (*Satul Nou/Cimișlia, Mănoilești/Ungheni*) și, concomitent, s-a exclus 1 proiect de cofinanțare externă, aprobat anterior, ca urmare a retragerii finanțării din partea partenerului extern de dezvoltare (*Șoldănești/Șoldănești*), astfel în program fiind listate 497 de proiecte.

În anul 2024, prin Hotărârea Guvernului nr. 239 din 03.04.2024, din Documentul unic de program a fost exclus 1 proiect de apeduct și canalizare, dat fiind faptul că s-a constatat necesitatea de reproiectare a infrastructurii supuse intervențiilor, iar previziunile din cererea de finanțare aprobată nu mai erau relevante și fezabile pentru a fi puse în aplicare (*Sadaclia/Basarabeasca*).

Astfel, programul „Satul European-1” a însumat **496 proiecte** de dezvoltare locală, cu buget total estimat la 2,23 miliarde lei și alocații financiare estimate la 2,04 miliarde lei (*notă*: ulterior, indicatorii setați de buget și alocații s-au ajustat prin diminuare, în urma achizițiilor publice atribuite).

Măsura de finanțare	Nr. Proiecte				Indicatorii de buget estimați la aprobare		
	A2022		A2023	A2024	Buget total (lei)	Alocații financiare (lei)	Contribuția APL (lei)
	HG 536/2022	HG 912/2022	HG 490/2023	HG 239/2024			
M-1.1	152	+3 = 155	155	- 1 = 154	1.075.966.970,77	1.033.530.508,52	42.436.462,25
M-1.2	43	43	43	43	73.825.258,76	71.732.546,82	2.092.711,94
M-1.3	36	36	36	36	13.461.634,00	13.400.118,00	61.516,00
M-2.1	120	120	120	120	498.324.316,77	483.612.475,89	14.711.840,88
M-2.2	8	8	8	8	31.426.203,51	27.744.826,00	3.681.377,51
M-2.3	70	70	70	70	349.731.807,79	254.915.853,63	94.815.945,16
M-2.4	52	52	52	52	154.730.773,73	151.295.257,98	3.435.515,75
M-3.1	11	+3 - 2 = 12	+2 - 1 = 13	13	35.132.065,91	11.325.301,99	23.806.763,92
Total	492	496	497	496	2.232.599.031,24	2.047.556.888,83	185.042.133,41

În conformitate cu prevederile art. 3 din Hotărârea Guvernului nr. 152/2022, pentru finanțare din FNDRL în cadrul programului „Satul European-1” au fost preluate și continuate 56 proiecte, finanțate anterior din alte fonduri naționale (FEE, FEN, FNDAMR).

B. Implementarea programului

Implementarea programului „Satul European-1” s-a inițiat în perioada august-septembrie 2022, odată cu semnarea contractelor de finanțare cu APL beneficiare. În acest sens s-au desfășurat o serie de activități, conform procedurilor în vigoare, de ordin tehnic, financiar, administrativ și managerial, privind lansarea proiectelor, inclusiv:

- informarea aplicanților privind rezultatele concursului;
- instruirea APL privind procedurile de lansare a proiectelor de dezvoltare locală. Consultări individuale;
- coordonarea devizelor de cheltuieli pentru lansarea achizițiilor publice de către APL;
- monitorizarea eliminării deficiențelor pentru proiectele acceptate condiționat pentru finanțare;
- delimitarea volumelor de lucrări executate de volumele de lucrări ne-executate, pentru proiectele cu finanțare continuă de la FEN/FEE/FNDAMR;
- semnarea contractelor de finanțare;
- monitorizarea procedurilor de achiziții publice și de atribuire a contractelor de antrepriză;
- monitorizarea implementării proiectelor, auditul tehnic în teren și controlul respectării cadrului legal și normativ privind executarea lucrărilor de construcții și de asigurare a calității lucrărilor;
- verificarea livrabililor documentate în cadrul proiectelor și autorizarea plăților;

- participarea la recepția lucrărilor/serviciilor/bunurilor contractate și verificarea plenitudinii și calității livrabilelor;

- promovare și comunicare;

- monitorizarea asigurării de către APL a durabilității proiectelor implementate.

Conform procedurilor de implementare, achizițiile publice în cadrul programului au fost desfășurate de către APL beneficiare, în calitate de autorități contractante. În procesul de monitorizare a achizițiilor publice, au fost constatate următoarele provocări și deficiențe:

- lansarea procedurilor de achiziții fără a fi clasificate după obiectul achiziției (lucrări, bunuri, servicii): prin lansarea pe loturi în cadrul aceleiași proceduri, autoritățile contractante au plasat loturi care prevăd execuția de lucrări cât și achiziția de bunuri, deși legislația prevede lansarea de proceduri separate;

- stabilirea incorectă a tipului de procedură de achiziție publică, reieșind din pragurile stabilite de Legea nr.131/2015;

- determinarea incorectă a valorii estimative la plasarea anunțului de inițiere a achiziției (inclusiv cu TVA);

- autoritățile contractante nu au publicat anunțurile de intenție pentru procedurile de licitație deschisă și nu a respectat termenii de depunere a ofertelor în cazul nepublicării preventive a unui anunț de intenție (per general nu s-a făcut distincție între anunț de intenție și anunț de participare);

- nu s-a prevăzut din start, în documentația de atribuire, cerințe privind depunerea garanției de bună execuție, chiar dacă prevederile Legii 131/2015 indică expres cazurile când este obligatorie, reieșind din tipul procedurii de achiziții aplicate;

- în anunțurile de participare s-au făcut referințe la anexele din documentația standard, care nu mai era în vigoare;

- devieri dintre caietul de sarcină publicat pentru achiziții și caietul de sarcină aprobat în cadrul contractului de finanțare a proiectului;

- nu s-au respectat toate etapele de desfășurare a procedurii de achiziție publică, și anume informarea obligatorie a operatorilor economici despre decizia grupului de lucru, ceea ce constituie și motiv frecvent de contestare;

- nu s-a specificat în anunțul de participare criteriul de atribuire a contractului sau nu s-a elucidat corect ponderea fiecărui factor de evaluare în cazul criteriului preț-calitate (motiv de anulare a procedurii sau de contestare);

- la evaluarea ofertelor prezentate în cadrul procedurii, în special ce ține de partea tehnică, au fost desemnați drept câștigători, operatori economici a căror ofertă nu corespundea cu caietul de sarcini, în special cu formularul 5, de asemenea, în cazul achizițiilor, s-au acceptat oferte a căror valoare a depășit valoarea estimativă cu 30 %, ceea ce contravine Legii 131/2015, art.71, lit. d;

- s-au preluat modele ale contractului de achiziții în forma prezentată în documentația standard, fără a fi ajustate și completate cu informația necesare, în unele cazuri fiind preluate modele de contracte vechi, care nu mai sunt în vigoare;

- utilizarea modelul contractului de antrepriză pentru contractele de achiziție de bunuri/servicii și vice-verso;

- în procesul elaborării documentației de atribuire s-au preluat informații din alte proceduri publicate, fără a o redacta și adapta la tipul procedurii ce urmează a fi lansată;

- atribuirea contractelor fără a lua în considerare criteriile și cerințele incluse de ei înșiși în anunțul de participare, fiind focusați doar pe criteriul prețul cel mai scăzut, fiind motivul cel mai des de contestare;

- admiterea divizării achiziției prin încheierea de contracte de achiziții publice separate în scopul aplicării unei alte proceduri de achiziție publică decât procedura care ar fi fost utilizată în conformitate cu Legea 131/2015 în cazul în care achiziția nu ar fi fost divizată.

- inițierea modificării contractului de achiziții, care contravine prevederilor art.76 a Legii 131/2015.

Ca rezultat, 82 proceduri de achiziții publice în cadrul programului au fost contestate (73 la lucrări, 2 la servicii și 7 la bunuri).

În final, în urma atribuirii de către APL a achizițiilor publice de lucrări, servicii și bunuri, bugetele proiectelor au suportat modificări cu cca 16 %. Conform condițiilor de finanțare a programului, (i) achizițiile atribuite pentru alte volume de lucrări, servicii și bunuri, decât cele aprobate pentru finanțare

conform obiectivelor proiectelor, precum și (ii) cele atribuite peste valoarea estimată de devize, au fost achitate exclusiv de către APL beneficiare prin contribuție.

Pe perioada de implementare, valoarea alocațiilor financiare efectiv-debursate în cadrul proiectelor nu a depășit valoarea alocațiilor inițial aprobate la finanțare, cu excepția a 9 proiecte, la care alocațiile financiare au fost distinct suplinite:

- majorarea, prin Decizia CNCDDL nr. 18 din 28.06.2023, a alocațiilor financiare cu 11.348.263,01 lei, ca urmare a ajustării valorii contractelor de achiziții cu executare continuă pentru 7 proiecte preluate pentru finanțare de la FEN (*V.Vodă/Chișinău, Cîietu/ Cantemir, Tohatin/Chișinău, Ceadăr/Leova, Chipeșca/Șoldănești, Găuzeni/Șoldănești, Petrunea/Glodenii, Bîrnova/Ocnița, Prajila/Florești, Frasin/Dondușeni, Rădulenii Vechi/Florești*);

- majorarea prin Decizia CNCDDL nr. 22.13.09.2024 a alocațiilor financiare cu 2.948.253,00 lei pentru 2 proiecte, ca urmare a lucrărilor adiționale necesare pentru operaționalizarea investițiilor, atestate în cadrul implementării acestora (*Horodiște/Rezina, Pepeni/Sîngerei*).

În urma implementării programului, astfel valoarea estimată a proiectelor de 2,23 miliarde lei s-a diminuat la valoarea efectivă de **1,87 miliarde lei**, fiind înregistrată o optimizare a alocațiilor financiare de cca 277 milioane lei

Măsura de finanțare	Nr. proiecte în DUP	Buget total (lei)	Alocații financiare (lei)	Contribuția APL (lei)
a) Bugetul setat al programului (la aprobarea finanțării)	496	2.232.599.031,24	2.047.556.888,83	185.042.133,41
b) Bugetul efectiv al programului (în urma implementării), inclusiv pe măsuri de finanțare:	495	1.874.593.891,06	1.770.635.929,33	103.957.961,73
M-1.1	154-1=153	961.904.866,40	932.137.164,82	29.767.701,58
M-1.2	43	45.966.533,24	45.547.303,23	419.230,01
M-1.3	36	10.913.377,21	10.862.673,21	50.704,00
M-2.1	120	405.234.242,37	393.560.720,05	11.673.522,32
M-2.2	8	24.815.175,74	23.436.424,96	1.378.750,78
M-2.3	70	235.743.870,36	224.066.869,53	11.677.000,83
M-2.4	52	131.431.691,65	126.929.144,74	4.502.546,91
M-3.1	13	58.584.134,09	14.095.628,79	44.488.505,30

În conformitate cu art. 66 pct. (5) din Legea 181/2014 cu privire la finanțele publice și responsabilității bugetar-fiscale, se interzice încheierea de către autoritățile/instituțiile bugetare a contractelor cu efectuarea plăților anticipate (avans) pentru achiziționarea mărfurilor, serviciilor și lucrărilor. În acest sens, debursarea mijloacelor financiare în cadrul proiectelor s-a realizat doar în urma prezentării de către APL a actelor de confirmare a livrabilelor generate (facturi fiscale, acte de recepție, procese verbale, etc. pentru lucrările executate, serviciile prestate și bunurile furnizate), cu confirmarea de către reprezentanții ONDRL, din oficiu și în teren, a plenitudinii, cantității și costurilor generate conform documentației de proiect și deviz, precum și a calității lucrărilor executate conform normelor în vigoare construcții.

În perioada 2022-2023, în contextul testării gradului de credibilitate a autorităților publice locale antrenate în proiecte, s-a probat mecanismul de autorizare condiționată a plăților din oficiu, aplicat în funcție de complexitatea și tipologia livrabilelor generate, cu condiția obligatorie de verificare ulterioară în teren, la următoarea solicitare de plată, a plenitudinii, cantității și calității livrabilelor autorizate preventiv din oficiu. Profitând de aceste facilități acordate, în cadrul unor proiecte au fost atestate abuzuri de încredere, astfel, la verificările efectuate în teren la următoarele plăți, fiind constatate (i) necorespunderi la volumele documentate și prezentate ca fiind executate sau (ii) deficiențe la calitatea lucrărilor, serviciilor sau bunurilor actate, inclusiv:

- în cadrul unui proiect (*Brăviceni/Orhei*), la etapa de executare a lucrărilor a fost invocată necesitatea de a exclude-incluce lucrări de cca 3,59 milioane lei, fiind depășită limita legală de 15% din valoarea contractului, conform art. 76 din Legea nr. 131/2015 privind achizițiile publice. În acest context, ONDRL a respins solicitările de plată prezentate în valoare de 5,06 milioane lei, informând organele competente. În prezent sunt dispuse acțiuni de urmărire penală, care vizează reprezentanții ai antreprenorului, responsabilul tehnic și ai primăriei.

- în cadrul unui proiect (*Negrea/Hîncești*), unde a fost documentată de către antreprenor, responsabilul tehnic și primărie în calitate de autoritatea contractantă, ca fiind executată, stația de epurare la valoarea de 2,8 milioane lei, cu autorizarea solicitării de plată condiționat din oficiu. La

verificarea ulterioară în teren de către reprezentății ONDRL și complementar de către reprezentății INST, s-a constatat lipsa bunurilor actate, drept explicație din partea APL fiind invocată tergiversarea procedurilor de import. Acest caz a servit drept temei pentru desfășurarea unei misiunii distincte de audit intern de consiliere de către MIDR. La moment situația este remediată, bunul vizat de caz este livrat, instalat și pus în operare;

- în cadrul altui proiect (*Egorovca/Fălești*), la verificarea în teren a livrabilelor prezentate de către APL spre plată din mijloacele Grantului RO s-a constatat prezența costurilor neeligibile pentru finanțare, de cca 205 mii lei și care, respectiv, au fost respinse. Din constrângerea de timp disponibil (finele anului 2023) și mecanismul complicat de modificare a planurilor de finanțare a proiectelor din sursele externe, readresarea mijloacelor financiare disponibilizate în sumă de 205 mii lei către alte proiecte nu a fost posibilă și respectiv nu s-a reușit valorificarea integrală a tranșei I acordate prin Grantul RO.

Ca urmare a celor constatate, condițiile de autorizare plăților s-au modificat (înăsprit), astfel fiind anulată completamente procedura de autorizare condiționată (preventivă) a plăților din oficiu. La moment, autorizarea plăților în cadrul proiectelor de dezvoltare locală se realizează, exclusiv, doar după verificarea plenitudinii, cantității și calității în teren a solicitărilor de plată prezentate de către APL, iar ultima plată în cadrul fiecărui proiect se autorizează doar după admiterea, în condițiile legii, a recepției la terminarea lucrărilor.

Din punct de vedere al progresului de realizare a obiectivelor programului, conform situației la 31.12.2024, din 496 de proiecte, aprobate în Documentul unic de program:

- **494 proiecte sunt implementate integral** (efectiv-finalizate), conform obiectivelor setate;
- **1 proiect realizat parțial, cu sold la implementare** (*Chipereni/Orhei*);
- **1 proiect s-a retras** din program în anul 2024 la inițiativa APL (*Rădenii Vechi/Ungheni*) fiind restituite integral către bugetul de stat toate mijloacele financiare debursate pe parcurs (188.816,39 lei).

Astfel, pentru 495 proiecte rămase în program, gradul de valorificare constituie 99,9% la valoarea de **1,872 miliarde lei**, fiind constatat un **sold la implementare de 1,85 milioane lei**;

Indicatori	Buget total (lei)	Alocații financiare (lei)	Contribuția APL (lei)
Bugetul efectiv programului	1.874.593.891,06	1.770.635.929,33	103.957.961,73
Valorificat	1.872.737.361,78	1.768.779.400,05	103.957.961,73
Sold la implementare (1 proiect)	1.856.529,28	1.856.529,28	0,00

Debursările financiare în cadrul proiectelor s-a realizat pe măsura avansării proiectelor, cu autorizarea plăților în limita cuantumurilor stabilite prin deciziile CNCDRDRL în planurile anuale de finanțare.

Astfel, în perioada 2022-2024, debursările efective în cadrul proiectelor constituie **1,863 miliarde lei**. Totodată, este atestată o restanță la achitare din FNDRL în sumă de **9,18 milioane lei** în cadrul a 10 proiecte (solicitările de plată pentru lucrările finale au fost prezentate tardiv), care urmează a fi debursate din bugetul anului 2025, ca datorii, după aprobarea planului anual de finanțare (*Petrunea/Glodenii, Alexanderfeld/Cahul, Trifânești/Florești, Sculeni/Ungheni, Cimișlia/Cimișlia, Tvardița/Taraclia, Drăsliceni/Criuleni, Brăviceni/Orhei, Copceac/UTAG, Tomai/Leova*).

Indicatori	Buget total (lei)	Alocații financiare (lei)	Contribuția APL (lei)
Valorificat	1.872.737.361,78	1.768.779.400,05	103.957.961,73
Debursat	1.863.549.498,86	1.759.591.537,13	103.957.961,73
Restanțe la achitare (10 proiecte)	9.187.862,92	9.187.862,92	0,00

Sursele de finanțare a proiectelor implementate în cadrul programului:

- a) din mijloacele FNDRL – **1,64 miliarde lei**;
- b) prin Grant RO – **117,24 milioane lei**, din tranșa I, A2023;
- c) contribuția asumată de către APL, în valoare de **103,96 milioane lei**, a fost achitată eșalonat în

perioada 2022-2024:

Nr.	Debursări efective

Programul de finanțare	proiecte în DUP	Din alocații financiare ale Guvernului				Contribuția APL	Total debursat	Restanțe la achitare din FNDRL
		FNDRL			Grant RO			
		2022	2023	2024	2023	2022-2024		
M-1.1	153	178.124.956,87	530.311.919,68	104.039.585,99	117.115.907,39	29.767.701,58	959.360.071,51	688.265,61
M-1.2	43	13.127.843,23	32.403.296,47	16.163,53	0,00	419.230,01	45.966.533,24	0,00
M-1.3	36	1.765.261,80	8.320.461,41	776.950,00	0,00	50.704,00	10.913.377,21	0,00
M-2.1	120	74.532.206,27	275.569.908,49	41.892.777,55	127.611,76	11.673.522,32	403.796.026,39	1.438.215,98
M-2.2	8	0,00	22.849.519,53	586.905,43	0,00	1.378.750,78	24.815.175,74	0,00
M-2.3	70	36.231.869,64	145.530.384,40	35.256.253,94	0,00	11.677.000,83	228.695.508,81	7.048.361,55
M-2.4	52	33.254.648,52	74.277.212,75	19.384.263,69	0,00	4.502.546,91	131.418.671,87	13.019,78
M-3.1	13	6.425.536,89	7.347.764,74	322.327,16	0,00	44.488.505,30	58.584.134,09	0,00
TOTAL:	495	343.462.323,22	1.096.610.467,47	202.275.227,29	117.243.519,15	103.957.961,73	1.863.549.498,86	9.187.862,92

C. Rezultat și impact

Pe perioada de implementare a programului, de rând cu preocupările de monitorizare a realizării obiectivelor setate, a indicatorilor de buget, de produs și rezultate, o prioritate deosebită a fost subiectul privind operaționalizarea investițiilor realizate în cadrul proiectelor, după finalizarea acestora, și asigurarea durabilității de către autoritățile publice locale.

Astfel, din 495 proiecte finanțate în cadrul programului „Satul European-1”, investițiile realizate în cadrul a 459 proiecte sunt constatate ca operaționale, în raport cu intervențiile realizate, iar în cadrul a 36 proiecte, preponderent a celor preluate pentru finanțare de la FEN, s-au atestat incertitudini privind modalitatea și posibilitatea de a pune în operare a investițiilor. În acest sens, în comun cu APL beneficiare, s-au dispus acțiunile necesare pentru identificarea oportunităților și soluțiilor în vederea asigurării operaționalizării bunurilor formate.

În rezultat, pentru 21 de proiecte au fost identificate ***soluții optime de operaționalizare***, inclusiv:

- 11 proiecte se vor operaționaliza prin continuarea intervențiilor și dezvoltarea proiectelor cu aceleași obiective în cadrul programului „Satul European-2” (*Sărătenii Vechi/Telenești, Drăslăceni/Criuleni, Tătărești/Cahul, Mărinici/Nisporeni, Olănești/Ștefan Vodă, Lăpușna/Hîncești, Negurenii Vechi/Ungheni, Cimișlia/Cimișlia, Chipeșca/Șoldănești, Taraclia/Taraclia, Stolniceni/Hîncești*);

- 8 proiecte se vor operaționaliza prin continuarea intervențiilor în cadrul programului „Satul European-2” și implementarea proiectelor conexe de dezvoltare regională (*Zaim/Căușeni, Coșernița/Florești, Temeleuți/Florești, Văscăuți/Florești, Cernița/Florești, Brătuleni/Nisporeni, Valea Trestieni/Nisporeni, Tohatin/ Chișinău*);

- 1 proiect se va operaționaliza prin continuarea în cadrul programului „Satul European-2” și concomitent prin co-finanțarea din tranșa 3 a Grantului RO (*Măgdăcești/Criuleni*);

- 1 proiect se va operaționaliza prin implementarea proiectului conex de dezvoltare regională (*Sărățica Nouă/Leova*).

Pentru altele 2 proiecte aprobate în cadrul programului „Satul European-2”, soluțiile propuse de către APL ***nu asigură finalizarea*** și operaționalizarea investițiilor, atât celor precedente, cât și celor propuse. Respectiv, finanțarea acestor proiecte se va prelua după eliminarea tuturor incertitudinilor de operaționalizare și asigurare a durabilității (*Bubuieci/Chișinău, Coșcalia/Căușeni*).

Pentru 10 proiecte, în scop de operaționalizare a investițiilor efectuate în cadrul programului „Satul European-1”, autoritățile publice locale a depus cereri de finanțare pentru programul „Satul European-2”, dar din considerentele punctajul modest, acumulat la concurs și clasamentului poziționat, aceste propuneri de proiecte ***nu au fost aprobate*** pentru finanțare și respectiv investițiile realizate în cadrul programului „Satul European-1” sunt non-operaționale (*Călugăr/Fălești, Zăbriceni/Edineț, Chircăieștii Noi/Căușeni, Ignăței/Rezina, Merenii Noi/Anenii Noi, Cigîrleni/Ialoveni, Viișoara/Glodenii, Răuțel/Fălești, Găuzeni/Șoldănești, Prajila/Florești*). Drept soluție pentru aceste proiecte se poate propune examinarea repetată a posibilităților de finanțare.

În cadrul a 2 proiecte, autoritățile publice locale au ignorat recomandările primite pentru operaționalizarea investițiilor și la concursul programului „Satul European-2” au înaintat alte propuneri

de proiecte, cu alte obiective, decât cele de operaționalizare și astfel investițiile realizate în cadrul programului „Satul European-1” **rămân non-operaționale** (Frasin/Dondușeni, Ochiul Alb/Drochia). Pentru aceste proiecte APL urmează să identifice surse de finanțare alternative, suficiente pentru operaționalizare, contrar se pot aplica sancțiuni financiare, de recuperare a alocațiilor.

În cadrul unui proiect, realizat parțial, investițiile **nu pot fi puse în operare** și, respectiv, se impune necesitatea continuării proiectului în anul 2025 (Chiperceeni/Orhei).

Statutul efectiv al programului „Satul European-1”

Statutul proiectelor	Nr. proiectelor
Proiecte aprobate în Documentul unic de program, inclusiv:	496
- efectiv-finanțate	495
- în retragere	1
I. Statutul proiectelor conform gradului de implementare (din 495 proiecte efectiv-finanțate):	
a) Proiecte implementate integral (finalizate)	494
b) Proiecte realizate parțial, cu sold la implementare	1
II. Statutul proiectelor conform capacității de operaționalizare (din 495 proiecte efectiv-finanțate):	
a) Proiecte finalizate, operaționale în raport cu intervențiile realizate	459
b) Proiecte finalizate, atestate non-operaționale, inclusiv:	35
- se planifică operaționalizarea prin „Satul European-2”	11
- se planifică operaționalizarea prin „Satul European-2” + ADR	8
- se planifică operaționalizarea prin „Satul European-2” + Grant RO	1
- se planifică operaționalizarea prin ADR	1
- rămân non-operaționale, iar intervențiile aprobate prin „Satul European-2” nu soluționează problema	2
- rămân non-operaționale, intervențiile propuse prin „Satul European-2” nu au fost aprobate	10
- rămân non-operaționale, pentru care APL urmează să identifice surse financiare alternative	2
c) Proiecte realizate parțial, atestate non-operaționale	1

Rezultatele obținute în urma implementării a 495 proiecte din cadrul programului „Satul European-1”:

Domeniu	Indicatori atinși	Valoarea
Infrastructura de alimentare cu apă (M-1.1)	Produse:	
	Rețele exterioare de alimentare cu apă (km)	837,29
	Sondă arteziană (un)	40
	Stație de captare a apei (un)	1
	Stație de pompare a apei (un)	21
	Stație de tratare / dezinfectare a apei (un)	30
	Castel / turn de apă (un)	94
	Rezervor de apă (un)	16
	Branșamente individuale la sistem de alimentare cu apă (un)	6934
	Platforme construite/ amenajate (un)	25
	Rezultate:	
	Localități cu sistem de alimentare cu apă construit/reabilitat/extins (un)	124
	Instituții publice cu acces la apă (un)	353
	Unități comerciale/de producere/agenți economici cu acces la sistem de alimentare cu apă (un)	533
	Gospodării cu acces la sistem de alimentare cu apă (un)	45824
	Locuitori cu acces la sistem de alimentare cu apă (un)	160254
Locuri de muncă create (un)	6	
Infrastructura de sanitație (M-1.1)	Produse:	
	Rețele de canalizare (km)	180,75
	Stație de pompare a apelor uzate (un)	35
	Stație de epurare (un)	24
	Platforme construite/ amenajate (un)	10
	Rezultate:	
	Localități cu sistem de canalizare construit/reabilitat/extins (un)	53
	Instituții publice cu acces la sistem de canalizare (un)	78
	Unități comerciale/de producere/agenți economici cu acces la sistem de canalizare (un)	190
	Gospodării cu acces la sistem de canalizare (un)	21255
	Locuitori cu acces la sistem de canalizare (pers)	129478
	Locuri de muncă create (un)	8
Servicii noi create	1	
Sisteme de iluminat public stradal (M-1.2)	Produse:	
	Rețele de iluminat stradal construite/reabilitate (km)	435,82
	Corpuri de iluminat (un)	10344
	Piloni (un)	655
Soft instalat pentru managementul iluminatului public (set)	6	

	Panouri de măsurare a energiei electrice	58	
	Rezultate:		
	Localități cu sistem de iluminat public construit/reabilitat/extins (un)	66	
	Instituții publice cu acces la iluminat stradal (un)	110	
	Unități comerciale/de producere/agenți economici cu acces la iluminat stradal (un)	96	
	Locuitori cu acces la iluminat stradal (pers)	72411	
	Locuri de muncă create (un)	5	
Elaborarea planurilor urbanistice generale (M-1.3)	Produse:		
	Plan Urbanistic General elaborat	36	
	Rezultate:		
	Localități beneficiare de serviciul elaborat	36	
Construcția, renovarea, reabilitarea clădirilor publice, edificiilor sportive, monumentelor și structurilor istorice (M-2.1 M-2.3 M-2.4)	Produse:		
	Instituții publice și de menire socială reabilitate, reconstruite, dotate	197	
	Mobilier interior (set)	66	
	Echipament tehnic (set)	54	
	Acoperiș (m2)	98172,3	
	Teren de joacă (un)	36	
	Teren sportiv (un)	19	
	Parc public (un)	15	
	Grădinițe / Instituții de educație timpurie renovate (un)	56	
	Gimnaziile renovate (un)	37	
	Licee renovate (un)	14	
	Case de cultură/ Cămine culturale / Centre culturale renovate (un)	57	
	Centre de asistență socială / Centre comunitare renovate (un)	3	
	Centre Medicale renovate	6	
	Sediul primăriilor (un)	13	
	Muzee renovate / Monumente istorice (un)	3	
	Complexe / locații sportive renovate/construite	15	
	Rezultate:		
	Localități beneficiare de infrastructura reabilitată	281	
	Acces îmbunătățit la condiții de muncă/învățământ/odihnă:		
	- cadre didactice / angajați (pers)	3399	
	- elevi (pers)	26096	
	- copii (pers)	13903	
	- locuitori (pers)	438588	
	- membri ai colectivelor artistice (pers)	4803	
	Locuri de muncă create (un)	87	
	Servicii noi create (un)	29	
	Sisteme de furnizare a energiei electrice, folosind sursele regenerabile (M-2.2)	Produse:	
		Parc / Centrală / Stație fotovoltaică (un)	10
		Capacitatea (kW)	914
Rezultate:			
Localități cu sistem de producere a energiei din surse regenerabile (un)		9	
Instituții publice cu acces la sursele regenerabile de energie (un)		25	
Locuitori cu acces la sursele regenerabile de energie(pers)	42232		

În conformitate cu condițiile de finanțare a programului „Satul European-1”, după finalizarea implementării proiectelor, acestea sunt supuse monitorizării post-implementare în decurs de 3 ani, în vederea (i) evaluării impactului investițiilor asupra comunităților locale, asigurându-se că infrastructura realizată îndeplinește nevoile beneficiarilor pe termen lung, (ii) verificării sustenabilității și eficienței proiectelor implementate și (iii) identificării eventualelor probleme, care necesită ajustări;

Pentru perioada de raportare au fost efectuate 347 vizite de monitorizare în teren, în vederea atestării corespunderii acțiunilor realizate de către APL cu cele setate în planurile de asigurare a durabilității proiectelor, inclusiv:

- A2023 – 47 vizite de monitorizare;
- A2024 – 300 vizite de monitorizare.

În urma analizei procesului de implementare a proiectelor, pentru perioada de raportare (concepere, aprobare, planificare, bugetare, achiziții publice, executare, raportare, monitorizare, contabilizare, etc.) se poate de concluzionat că metodologia aplicată de implementare a proiectelor de dezvoltare locală în cadrul programului „Satul European-1”, de rând cu obiectivele ce derivă din strategiile naționale de dezvoltare și vizează accelerarea ritmului de echipare a unităților administrativ-teritoriale cu dotările de bază de infrastructură tehnico-edilitară și socială, este o testare a capacităților autorităților publice locale în gestionarea resurselor financiare din bugetul de stat.

În cadrul realizării programului pot fi scoase în evidență următoarele provocări de ordin tehnic, financiar și organizațional, care au creat dificultăți în menținerea dinamicii setate de implementare a proiectelor și care urmează a fi remediate la implementarea noilor programe de dezvoltare locală:

1) Lipsa relevanței, corespondenței și logicii intervențiilor înaintate pentru finanțare:

- inițiativele investiționale, concepute de către APL pentru a fi finanțate, nu întotdeauna au o corespondență clară cu strategiile și planurile de dezvoltare în ierarhia de planificare (regională, sectorială, națională);

- proiectele înaintate pentru finanțare nu întotdeauna prezintă o prioritate stringentă pentru comunitate, inițiativele de proiect fiind aprobate la discreția conducătorului APL, fără a asigura consultarea publică cu comunitatea locală;
- nu întotdeauna se manifestă consecutivitatea intervențiilor și relevanța proiectelor propuse pentru finanțare cu proiectele implementate anterior;
- impactul nesemnificativ și incertitudini la asigurarea durabilității proiectelor, cu bugete consistente, implementate în localitățile cu număr redus al populației prezente.

Notă: deficiențele atestate sunt eliminate prin operarea modificărilor de rigoare în Regulamentul fondului (Hotărârea Guvernului nr. 152/2022) și în condițiile de desfășurare a concursurilor, care vizează (i) consultarea publică obligatorie a inițiativelor de proiecte pe perioada de concepere a proiectelor și (ii) avizarea propunerilor de proiecte la etapa de evaluare, cu agențiile de dezvoltare regională, la care se arondează localitatea vizată în proiect, privind corelarea propunerii cu programele de dezvoltare la nivel regional și cu autoritățile administrației publice centrale de specialitate, privind corelarea cu programele sectoriale de dezvoltare și (iii) plafonarea alocațiilor financiare în raport de numărul populației al localităților.

2) Calitatea joasă a documentației tehnice pregătite de către APL pentru participare la concurs:

Bugetele locale austere și insuficiența mijloacelor financiare generează servicii de calitate joasă la elaborarea studiilor de fezabilitate, documentației tehnice de proiectare și documentației de deviz. Astfel, în cadrul programului, din cele 492 de proiecte inițial aprobate pentru finanțare, 283 de proiecte (57%) au fost acceptate condiționat, cu deficiențe și restanțe la documentația tehnică de proiectare și de deviz, exemplele cele mai frecvente fiind:

- elaborarea documentației tehnice de către proiectanți, fără examinare (ieșire) în teren, bazându-se pe baze de date digitale disponibile, care nu totdeauna reflectă elementele de infrastructură reale, starea acestora și rețelele existente de utilități;
- aplicarea de către autorii de proiect a unor soluții tehnice perimate, în multe cazuri incompatibile cu starea reală a rețelelor ingineresti, edificiilor și elementelor de rezistență a construcțiilor;
- lipsa unor compartimente esențiale ale documentației de proiectare, reglementate conform cadrului normativ;
- elaborarea devizelor de cheltuieli fără schițe de proiect pentru lucrări de renovare, eficientizare energetică, de terasament, etc.;

În consecință:

- s-a redus dinamica implementării programului, manifestată prin contestații pe perioada de desfășurare a achizițiilor publice și în stoparea lucrărilor, ca urmare a identificării volumelor adiționale (neprevăzute) și operarea modificărilor în documentația de execuție și de deviz și a contractelor de achiziții atribuite;
- s-au generat costuri suplimentare, fiind ne-eligibile pentru debursare din FNDRL, deoarece nu au fost cuantificate la etapa de aprobare a cererilor de finanțare a proiectelor și ca rezultat s-au impus în contribuția financiară a APL.

Notă: Pentru eliminarea acestor deficiențe, la concursul „Satul European-2”, ediția 2024, s-a acordat termen de 100 de zile pentru elaborarea și avizarea calitativă a documentației de proiect și de deviz.

3) Competențe insuficiente ale APL pentru implementarea proiectelor investiționale, în special pe subiecte de achiziții publice:

În procesul de monitorizare a procedurilor de achiziții publice, s-au scos în evidență un șir de abateri comise de către APL:

- lipsa de cunoștințe a cadrului legal ce reglementează domeniul (82 proceduri contestate), care se rezultă în tergiversarea procedurilor de desfășurare și atribuire a achizițiilor (clarificări, anulare, proceduri repetate, etc.);
- modificarea intenționată, după aprobarea finanțării, a caietelor de sarcini pentru achiziții publice, care se rezultă în formarea contribuțiilor APL pentru volumele de lucrări (servicii sau bunuri) ne-eligibile sau care nu au fost aprobate pentru finanțare;
- atribuirea contractelor de achiziții publice peste valoarea estimată (cadrul legal permite astfel de procedură în anumite condiții), care se rezultă în formarea contribuțiilor APL pentru costurile adiționale față de cele estimate și aprobate pentru finanțare;

- pentru cca 60% din beneficiarii programului, experiența anterioară în desfășurarea achizițiilor publice s-a limitat doar la achiziționarea bunurilor și serviciilor de valoare mică, prin negociere directă sau prin procedura de cerere a ofertelor de preț, iar procedurile de licitații deschise, care sunt proprii pentru proiectele de anvergură (ca buget și volum), fiind complet necunoscute.

Notă: În cadrul programului „Satul European-2” în Ghidul aplicantului s-au inclus recomandări practice pentru APL privind desfășurarea achizițiilor și s-a introdus procedura de avizare de către ONDRL a caietului de sarcini pentru lansarea achizițiilor publice, cu prezentarea ulterioară a rezultatelor atribuite pentru recunoașterea achizițiilor în vederea finanțării din bugetul de stat.

4) Operaționalizarea proiectelor lansate și nefinalizate din alte fonduri:

- din 56 de proiecte, preluate pentru finanțare de la fondurile anterioare, numai pentru 7 proiecte beneficiarii au prezentat argumentări clare și documentate, privind delimitarea volumelor și costurilor executate de cele rămase pentru realizare, inclusiv cu viziuni clare privind punerea în operare a investițiilor;

- au fost tentative din partea APL de a aplica costurile actualizate la prețurile anului 2022 (care au fost aprobate pentru finanțare și în urma cărora urma să fie desfășurate achiziții publice) la contractele de achiziții publice în derulare (multianuale, cu executare continuă).

5) Schimbarea actorilor antrenați în implementarea proiectelor:

Schimbarea conducătorilor autorităților publice locale, ca urmare a alegerilor locale din anul 2023 (în unele cazuri înlocuirea ”in-corpore” a întregii administrații), care s-a rezultat în:

- încetinirea dinamicii de implementare (uneori stoparea implementării) pe perioada de degrevare a conducătorilor APL și desemnarea noilor conducători;

- lipsa memoriei instituționale – pentru conducătorii APL, nou desemnați, este necesar timp pentru a intra în esența proiectelor, dar nu întotdeauna, la nivel de primărie, a fost asigurată transmiterea-primirea proiectelor în derulare și trasabilitatea clară a acțiunilor deja realizate și celor ce urmează a fi realizate;

- la transmiterea costurilor pentru proiectele implementate, s-au atestat cazuri când noua administrație refuza recunoașterea proiectelor realizate și finanțările alocate.

6) Discordanța dintre ciclul de implementare a proiectelor de dezvoltare locală și legislația națională privind finanțele publice și responsabilitatea bugetar-fiscală:

Această discordanță se manifestă prin următoarele:

- ciclul de implementare a proiectelor din cadrul programului lansat în anul 2022, a fost unul multianual, trecător de la un an bugetar la altul (2022-2023; 2023-2024), cu alocații financiare din bugete anuale diferite:

- în conformitate cu Legea nr.181/2014 a finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale, angajamente bugetar-fiscale se asigură doar pe perioada anului bugetar;

- conform alin.(3) din articolul 66 al legii se permite asumarea angajamentelor multianuale pe o perioadă de până la trei ani bugetari pentru obiectele de investiții capitale, în limitele cheltuielilor prognozate în acest scop pe anii respectivi, iar conform tipologiei intervențiilor drept investiții capitale se pot raporta în anumite cazuri proiectele conform măsurilor de finanțare M-1.1, M-1.2, M-2.2, astfel pentru fiecare an bugetar fiind necesară procedura nouă de aprobare prin consiliile locale a planurilor de finanțare, generarea noilor conturi IBAN, etc., ce creează multiple confuzii;

- pentru proiectele care conform tipologiei intervențiilor nu pot fi considerate ca investiții capitale (măsurile M-1.3, M-2.1, M-2.3, M-2.4), contractele de lucrări, prestare a servicii și furnizare bunuri se înregistrează de către trezoreriile teritoriale până la finele anului curent, după care pentru anul viitor sunt impuse nou proceduri de achiziții publice pentru soldul ne-executat, care în final condiționează fragmentarea livrabilelor generate și afectează omogenitatea și calitatea acestora.

7) Deficitul alocațiilor financiare din bugetul de stat:

În cazul proiectelor multianuale, la trecerea în noul an bugetar, alocațiile financiare aprobate prin legea bugetului de stat, pot să nu fie suficiente pentru acoperirea necesităților financiare pentru continuarea proiectelor, iar deficitul format stagnează (uneori stopează) implementarea proiectelor, până la debursarea restanțelor pentru livrabilele generate.

Astfel, pentru anul 2023, pentru continuarea programului, din necesarul estimat la cca 1,45 miliarde lei, inițial au fost aprobate alocații financiare în sumă de 336,8 milioane lei, care către finele trimestrului I au fost valorificate integral și programul a intrat în faza unui deficit permanent de mijloace financiare (uneori valoarea deficitului depășea 100 milioane lei), pentru diminuarea căruia în decursul

anului s-au aplicat 9 proceduri de rectificare/redistribuire a alocațiilor financiare și de modificare a planurilor și contractelor de finanțare.

III. PROGRAMUL „SATUL EUROPEAN EXPRES”

A. Aprobarea finanțării programului

Programul „Satul European Expres” este o dezvoltare a programului „Satul European-1” și reprezintă un mecanism distinct de finanțare a inițiativelor locale, prin intermediul FNDRL, cu acordarea granturilor mici autorităților publice locale de nivelul I, cu plafonare eligibilă de buget până la 450 mii lei per proiect, care asigură aplicarea procedurilor de achiziții publice de valoare mică.

Distincția acestui mecanism, în raport cu celelalte instrumente de finanțare din bugetul de stat, se rezumă în următoarele:

- *procedura simplificată de aprobare*: aprobarea finanțării se realizează „în avans”, în baza unor note conceptuale, depuse de către APL, iar cheltuielile necesare pentru elaborarea documentației tehnice de proiectare și obținerea diferitor tipuri de acte permisive, se realizează doar de către aplicanții, ai căror concepte de proiecte sunt aprobate, astfel fiind eliminate costuri nejustificate la pregătirea inițiativelor investiționale.

- *reducerea termenilor de implementare a proiectelor*: costurile eligibile pentru finanțarea proiectelor se încadrează în limita prevăzută de Legea privind achizițiile publice, pentru proceduri simplificate de achiziții de valoare mică, fapt care reduce efectiv din timpul și efortul dedicat pentru realizare.

O altă latură distinctă, este faptul că contribuția APL în proiecte nu se solicită (contribuție nulă), costurile fiind achitate integral din bugetul de stat.

Prin Decizia CNCDRL nr 08/23 din 28.04.2023, începând cu 2.05.2023, s-a lansat concursul de aplicare în cadrul apelului competitiv de selectare a proiectelor de dezvoltare locală pentru oferirea unor ”granturi mici”. Ghidul de aplicare la concurs a fost aprobat prin Decizia CNCDRL nr 07/23 din 28.04.2023.

La concurs au fost înscrise 680 propuneri de proiecte, dintre care, în urma evaluărilor administrative, tehnice și financiare au fost aprobate pentru finanțare 399 proiecte, acestea fiind incluse, prin Hotărârea Guvernului nr. 490 din 12.07.2023, în Documentul unic de program pentru anii 2022-2024.

În anul 2024, dat fiind faptul că la 19 proiecte s-au atestat situații, care au impus sistarea finanțării, inițial aprobate din FNDRL, prin Hotărârea Guvernului nr. 239 din 12.07.2023, acestea au fost excluse din Documentul unic de program.

În rezultat, programul „Satul European Expres” a însumat **380 proiecte** de dezvoltare locală, cu buget total estimat la 166,77 milioane lei și alocații financiare estimate la 163,34 milioane lei (*notă*: ulterior, indicatorii setați de buget și alocații s-au ajustat prin diminuare, în urma achizițiilor publice atribuite).

B. Implementarea programului

Lansarea proiectelor în cadrul programului „Satul European Expres” s-a inițiat începând cu luna iulie 2023 și s-a realizat în cadrul anului bugetar 2023.

În urma atribuirii de către APL a achizițiilor publice de lucrări, servicii și bunuri, care s-au realizat prin proceduri simplificate de achiziții de valoare mică, bugetele proiectelor, au suportat modificări în diminuare, cu cca 14% % de la valoarea estimată de 166,77 milioane lei la valoarea efectivă de **142,13 milioane lei**:

Măsura de finanțare	Nr. proiecte în DUP	Buget total (lei)	Alocații financiare (lei)	Contribuția APL (lei)
a) Bugetul setat al programului (la aprobarea finanțării)	380	166.775.708,15	163.344.008,48	3.431.699,67
b) Bugetul efectiv al programului (în urma implementării), inclusiv pe măsuri de finanțare:	380	142.136.171,55	139.197.449,29	2.938.722,26
M-1.2	67	19.124.844,58	18.903.135,56	221.709,02
M-2.1	56	20.576.836,88	20.018.179,71	558.657,17
M-2.2	24	8.906.838,41	8.780.605,53	126.232,88

M-2.3	187	75.972.305,71	74.422.353,41	1.549.952,30
M-2.4	46	17.555.345,97	17.073.175,08	482.170,89

Valoarea alocațiilor financiare efectiv-debursate în cadrul proiectelor nu a depășit valoarea alocațiilor inițial aprobate la finanțare.

Debursările financiare în cadrul proiectelor s-au realizat pe măsura avansării proiectelor, cu autorizarea plăților în limita cuantumurilor stabilite prin deciziile CNCDRD în planurile anuale de finanțare, inclusiv:

a) din mijloacele FNDRL – **139,19 milioane lei**:

- în A2023 – 133,45 milioane lei;

- în A2024 – 5,73 milioane lei, ca datorii neachitate pentru anul 2023;

b) contribuția asumată de către APL, în valoare de **2,93 milioane lei**, a fost achitată eşalonat în perioada 2023-2024.

C. Rezultat și impact

Conform situației la 31.12.2024 programul „Satul European Expres” **este finalizat**, investițiile realizate în cadrul a **380 proiecte sunt constatate ca fiind operaționale**, în raport cu intervențiile realizate, restanțe la achitări nu sunt înregistrate. Astfel, s-au obținut următoarele rezultate:

Domeniu	Indicatori atinși	Valoarea
Sisteme de iluminat public stradal (M-1.2)	Produse:	
	Gradul de acoperire cu sistem de iluminat public stradal (km)	173,61
	Corpuri de iluminat (un)	5946
	Piloni (un)	612
	Soft instalat pentru managementul iluminatului public (set)	7
	Panouri de măsurare a energiei electrice	32
	Rezultate:	
	Localități cu sistem de iluminat public construit/reabilitat/extins (un)	85
	Instituții publice cu acces la iluminat stradal (un)	96
	Unități comerciale/de producere/agenți economici cu acces la iluminat stradal (un)	325
	Locuitori /Beneficiari finali cu acces la iluminat stradal (pers)	166621
	Locuri de muncă create (un)	0
Construcția, renovarea, reabilitarea clădirilor publice, edificiilor sportive, monumentelor și structurilor istorice (M-2.1; M-2.3; M-2.4)	Produse:	
	Nr. de instituții publice reabilitate	101
	Căi de acces către instituții publice construite (nr)	53
	Grădinițe / Instituții de educație timpurie renovate (un)	25
	Gimnazii renovate (un)	6
	Licee renovate (un)	2
	Biblioteci (un) renovate	2
	Case de cultură/ Cămine culturale / Centre culturale renovate (un)	32
	Centre de asistență socială / Centre comunitare renovate (un)	6
	Centre Medicale renovate	2
	Sediul primăriilor renovate (un)	17
	Muzee renovate (un)	1
	Monumente istorice (un)	4
	Parcuri /Scururi/ Estrada de vară/ Zone de agrement (un)	42
	Complexe / locații sportive renovate/construite	8
	Terenuri de sport construit (un)	71
	Teren de joacă construit (un)	48
	Rezultate:	
	Localități beneficiare de infrastructura reabilitată	291
	Acces îmbunătățit la condiții de muncă/învățământ/odihnă:	
	- cadre didactice / angajați (pers)	2240
	- elevi (pers)	13919
	- copii (pers)	40630
- locuitori (pers)	457595	
- membri ai colectivelor artistice (pers)	4105	
Sisteme de furnizare a energiei electrice, folosind sursele regenerabile (M-2.2)	Produse:	
	Parc / Centrală / Stație fotovoltaică (un)	7
	Nr. instituții publice (clădiri) echipate/dotate cu sisteme fotovoltaice (un)	46
	Rezultate:	
	Localități cu sistem de producere a energiei din surse regenerabile (un)	25
	- cadre didactice / angajați (pers)	380
	- elevi (pers)	375
	- copii (pers)	959
Locuitori cu acces la sursele regenerabile de energie(pers)	45851	

În conformitate cu condițiile de finanțare a programului „Satul European Expres”, după finalizarea implementării proiectelor, acestea sunt supuse monitorizării post-implementare în decurs de 3 ani, în vederea (i) evaluării impactului investițiilor asupra comunităților locale, asigurându-se că infrastructura

realizată îndeplinește nevoile beneficiarilor pe termen lung, (ii) verificării sustenabilității și eficienței proiectelor implementate și (iii) identificării eventualelor probleme, care necesită ajustări;

Pentru perioada de raportare au fost efectuate 188 vizite de monitorizare în teren (în anul 2024), în vederea atestării corespunderii acțiunilor setate în planurile de asigurare a durabilității proiectelor.

În urma analizei procesului de implementare a proiectelor, pentru perioada de raportare (concepere, aprobare, planificare, bugetare, achiziții publice, executare, raportare, monitorizare, contabilizare, etc.) se poate de concluzionat că metodologia aplicată are un șir de provocări și deficiențe, în mare măsură similare cu cele din programul „Satul European-1”, distincte fiind următoarele:

- încercarea autorităților publice locale de a ”ambala”, proiecte de anvergură, cu bugete semnificative și cu termeni mari de realizare în concepte de proiecte finanțate prin mecanismul de granturi mici, pentru care sunt specifice constrângeri esențiale de buget și termeni restrânși de realizare, și ca rezultat cca 19 de proiecte s-au retras din program după aprobarea finanțării, ca fiind în imposibilitatea de a fi realizate;

- modificarea de către beneficiari a caietelor de sarcini în vederea achiziționării altor bunuri, decât cele aprobate conform obiectivelor proiectelor. În astfel de cazuri, aceste volume nu au fost recunoscute pentru finanțare din FNDRL și au rămas în responsabilitatea financiară nemijlocită a APL.

- recepționarea de către primării de la antreprenori și prezentarea spre plată a volumelor de lucrări (servicii, bunuri) neexecutate sau executate cu deficiențe tehnice, exemplul cel mai elocvent fiind un proiect, mediatizat în spațiul public privind suspiciunea la calitatea lucrărilor executate de amenajare a terenului sportiv (*Ucrainca/Căușeni*). La autorizarea plății pentru lucrările executate, procedurile administrative au fost respectate, plățile fiind autorizate din oficiu, cu condiția verificării ulterioare a volumelor și calității lucrărilor executate, în cadrul recepției la terminarea lucrărilor. Ulterior, la recepția la terminarea lucrărilor, reprezentantul ONDRL nu a manifestat exigența corespunzătoare și obiecțiile privind necorespunderea lucrărilor au fost înaintate verbal, fără a fi înregistrate în actul de recepție și în consecință careva acțiuni de remediere din partea antreprenorului nu au fost întreprinse. În urma controlului efectuat de către INST s-au constatat exagerări de 299,32 mii lei, care urmează a fi restituite de către primărie.

IV. PROGRAMUL „SERVICII DE CREȘĂ PUBLICE-1”

A. Aprobarea finanțării programului

Programul „Servicii de Creșă Publice” este un program național, cu obiective distincte, având drept scopul de a susține inițiativele autorităților publice locale în vederea creării/extinderii grupelor de creșă publice în beneficiul copiilor, familiilor și prin urmare, a comunităților locale, cu acces îmbunătățit la serviciile respective.

Concursul „Servicii de Creșă Publice” (ediția I, 2023) a fost lansat prin Decizia CNCDDL nr 12/23 din 19.06.2023, începând cu 20.06.2023, concomitent cu programul „Satul european Expres”, prin aplicarea aceluși mecanism de finanțare prin granturi mici, cu plafonare eligibilă de buget până la 450 mii lei per proiect și cu același concept de aprobare a finanțării – în baza notelor de concept înaintate de către APL.

La concurs au fost înscrise 43 propuneri de proiecte, dintre care, în urma evaluărilor administrative, tehnice și financiare au fost aprobate pentru finanțare 22 proiecte, acestea fiind incluse, prin Hotărârea Guvernului nr. 490 din 12.07.2023, în Documentul unic de program pentru anii 2022-2024.

În anul 2024, dat fiind faptul că la 2 proiecte s-au atestat situații, care au impus sistarea finanțării, inițial aprobate din FNDRL, prin Hotărârea Guvernului nr. 239 din 12.07.2023, acestea au fost excluse din Documentul unic de program.

În rezultat, programul „Servicii de Creșă Publice-1” a însumat **20 proiecte** de dezvoltare locală, cu buget total estimat la 9,34 milioane lei și alocații financiare estimate la 8,82 milioane lei (ulterior, indicatorii setați de buget și alocații s-au ajustat prin diminuare, în urma achizițiilor publice atribuite).

B. Implementarea programului

Lansarea proiectelor în cadrul programului „Servicii de Creșă Publice-1” s-a inițiat începând cu luna iulie 2023 și s-a realizat în cadrul anului bugetar 2023.

În urma atribuirii de către APL a achizițiilor publice de lucrări, servicii și bunuri, care s-au realizat prin proceduri simplificate de achiziții de valoare mică, bugetele proiectelor, au suportat modificări în diminuare, cu cca 13,9 % de la valoarea estimată de 9,34 milioane lei la valoarea efectivă de **8,01 milioane lei**:

Măsura de finanțare	Nr. proiecte în DUP	Buget total (lei)	Alocații financiare (lei)	Contribuția APL (lei)
a) Bugetul setat al programului (la aprobarea finanțării)	20	9.344.639,92	8.820.027,24	524.612,68
b) Bugetul efectiv al programului (în urma implementării), inclusiv pe măsuri de finanțare:	20	8.015.148,29	7.614.859,03	400.289,26
M-2.1	20	8.015.148,29	7.614.859,03	400.289,26

Valoarea alocațiilor financiare efectiv-debursate în cadrul proiectelor nu a depășit valoarea alocațiilor inițial aprobate la finanțare.

Debursările financiare în cadrul proiectelor s-au realizat pe măsura avansării proiectelor, cu autorizarea plăților în limita cuantumurilor stabilite prin deciziile CNCDDL în planurile anuale de finanțare, inclusiv:

a) din mijloacele FNDRL – **7,61 milioane lei**:

- în A2023 – 7,22 milioane lei;

- în A2024 – 393,5 mii lei, ca datorii neachitate pentru anul 2023;

b) contribuția asumată de către APL, în valoare de **400,2 mii lei**, a fost achitată eșalonat în perioada 2023-2024.

C. Rezultat și impact

Conform situației la 31.12.2024 programul „Servicii de Creșă Publice-1” **este finalizat**, investițiile realizate în cadrul a **20 proiecte sunt constatate ca fiind operationale**, în raport cu intervențiile realizate, restanțe la achitări nu sunt înregistrate.

Rezultatele obținute în urma implementării a 20 proiecte:

Domeniu	Indicatori atinși	Valoarea
Construcția, renovarea/reabilitarea clădirilor publice, inclusiv prin măsuri de îmbunătățire a eficienței energetice inclusiv construcția/reconstrucția și dotarea creșelor/a grupelor de creșă, a centrelor de zi pentru copii. (M-2.1)	Produce:	
	Nr. instituții publice reabilite (grădinițe - creșă) (un)	28
	Nr. de grupe creșă create /reabilite /dotate (un)	35
	Rezultate:	
	Beneficiari direcți ai infrastructurii reabilite (nr. copii)	806
	Nr. angajați ai instituției reabilite (grădiniței-creșe) (pers)	920
	Nr. beneficiari finali de infrastructura reabilitată (pers)	1865
	Nr. localități beneficiare de infrastructura reabilitată (un)	20
	Locuri de muncă create (un)	19

În conformitate cu condițiile de finanțare a programului „Servicii de Creșă Publice-1”, după finalizarea implementării proiectelor, acestea sunt supuse monitorizării post-implementare în decurs de 3 ani, în vederea (i) evaluării impactului investițiilor asupra comunităților locale, asigurându-se că infrastructura realizată îndeplinește nevoile beneficiarilor pe termen lung, (ii) verificării sustenabilității și eficienței proiectelor implementate și (iii) identificării eventualelor probleme, care necesită ajustări;

Pentru perioada de raportare au fost efectuate 8 vizite de monitorizare în teren (în anul 2024), în vederea atestării corespunderii acțiunilor setate în planurile de asigurare a durabilității proiectelor.

V. PROGRAMUL „SATUL EUROPEAN-2”

A. Aprobarea finanțării programului

În scopul de a avea o complementaritate a intervențiilor politicii de dezvoltare, de la nivel național și nivel regional – la nivel local, pentru asigurarea coeziunii teritoriale și de prevenire a excluziunii, la finele anului 2023, prin Decizia CNCDR nr. 33/23 din 18.12.2023 s-a lansat ediția II a programului „Satul European”, prin apel competitiv, având drept obiectiv finanțarea din bugetul de stat a inițiativelor locale, orientate spre accelerarea ritmului de echipare a unităților administrativ-teritoriale cu dotările de bază de infrastructură tehnico-edilitară și socială, în vederea îmbunătățirii condițiilor de trai, creșterii atractivității investiționale și asigurării dezvoltării durabile a localităților Republicii Moldova.

Distincția programului „Satul European-2”:

- acordarea autorităților publice locale a termenului de 100 zile pentru pregătirea calitativă a documentației de proiectare;
- consultarea publică obligatorie cu comunitatea a priorităților și a inițiativelor înaintate de APL;
- pentru localitățile cu o populație de până la 1 500 de locuitori, cuantumul alocațiilor pentru un proiect nu poate depăși 1 milion de lei pe localitate;
- proiectele în valoare de până la 3 milioane de lei vor fi finanțate integral din FNDRL;
- pentru proiectele în valoare de peste 3 milioane de lei, aplicații vor asigura o contribuție financiară de 15% din costul proiectului, excepție pentru proiectele de apeduct și canalizare, la care aportul financiar al aplicațiilor nu este solicitat;

La concurs au fost înscrise 748 proiecte, cu un cost de 3,79 miliarde lei, 3,56 solicitate din FNDRL.

În urma evaluărilor administrative, tehnice și financiare au fost aprobate pentru finanțare 612 proiecte, acestea fiind incluse, prin HG nr. 571/2024, în Documentul unic de program 2022-2024.

Ulterior, prin Hotărârea Guvernului nr. 696 din 09.10.2024, în Documentul unic de program au fost incluse adițional 72 proiecte înregistrate pentru elaborarea planurilor urbanistice generale și 11 pentru cofinanțarea proiectelor implementate din sursele externe cu un buget sumar de 169,78 milioane lei și solicitarea din FNDRL de 52,31 milioane lei.

În cadrul evaluării bugetelor proiectelor s-a constatat că la 44 de proiecte, aplicații au înaintat cererile de finanțare, fără a ține cont de constrângerea alocațiilor în funcție de numărul populației (au ignorat datele statistice ale BNS privind numărul populației prezente în localități), astfel alocațiile financiare pentru aceste proiecte s-a ajustat, prin diminuare, la valoarea admisibilă de 1,0 milion lei și respectiv s-a majorat contribuția APL. De asemenea, indicatorii de buget, alocații și contribuții s-au ajustat și în cazul identificării cheltuielilor neeligibile (aceste valori s-au exclus din alocații) sau atestării cheltuielilor, deseori intenționat omise de către aplicați (aceste valori s-au inclus în contribuția APL). Astfel, conform Documentului unic de program pentru anii 2022-2024, programul „Satul European-2” a însumat **695 proiecte** de dezvoltare locală, cu buget total estimat la 2,96 miliarde lei și alocații financiare estimate la 2,55 miliarde lei.

Măsura de finanțare	Nr. Proiecte		Indicatorii de buget estimați la aprobarea în DUP		
	HG 571/2024	HG 696/2024	Buget total (lei)	Alocații financiare (lei)	Contribuția APL (lei)
M-1.1	223	223	1.591.765.217,51	1.540.451.636,15	51.313.581,36
M-1.2	57	57	94.184.529,66	90.985.058,91	3.199.470,75
M-1.3		72	38.266.789,43	38.133.008,63	133.780,80
M-2.1	128	128	504.985.382,75	394.253.678,88	110.731.703,87
M-2.2	30	30	56.998.862,19	50.448.506,42	6.550.355,77
M-2.3	104	104	348.448.249,43	281.011.047,06	67.437.202,37
M-2.4	70	70	201.102.601,66	146.006.028,24	55.096.573,42
M-3.1		11	131.514.176,81	14.180.544,41	117.333.632,40
Total	612	695	2.967.265.809,44	2.555.469.508,70	411.796.300,74

B. Implementarea programului

Implementarea programului „Satul European-2” s-a inițiat în luna august 2024. Pentru semnarea contractelor de finanțare s-a condiționat (i) eliminarea integrală a restanțelor la proiectele anterioare implementate și (ii) eliminarea integrală a tuturor obiecțiilor atestate la documentația tehnică de proiect și deviz și a obiecțiilor adresate la operaționalizarea investițiilor.

Totodată, pentru proiectele, la care alocațiile financiare s-au diminuat conform raportului la populația prezentă în localități și respectiv incapacitatea invocată de către APL de a asigura contribuția majorată, de către CNCDRL s-a propus beneficiarilor oportunitatea de restrângere a acestor proiecte (prin diminuare obiective de intervenție și respectiv – bugetul), cu etapizarea investițiilor în limita capacităților financiare, cu respectarea normativelor în vigoare și exigențelor esențiale în conformitate cu Legea nr.721/1996 cu privire la calitatea în construcții.

Respectiv, după acțiunile desfășurate de optimizare, la semnarea contractelor de finanțare indicatorii de buget ai programului s-au diminuat până la 2,93 miliarde lei și alocații financiare estimate la 2,54 miliarde lei.

Măsura de finanțare	Nr. Proiecte		Indicatorii de buget estimați la semnarea contractelor de finanțare		
	HG 571/2024	HG 696/2024	Buget total (lei)	Alocații financiare (lei)	Contribuția APL (lei)
M-1.1	223	223	1.590.423.871,67	1.535.379.828,38	55.044.043,29
M-1.2	57	57	92.610.118,88	90.985.058,91	1.625.059,97
M-1.3		72	38.266.789,43	38.133.008,63	133.780,80
M-2.1	128	128	491.360.741,42	393.940.917,69	97.419.823,73
M-2.2	30	30	56.998.862,19	50.448.506,42	6.550.355,77
M-2.3	104	104	337.521.336,72	280.530.725,40	56.990.611,32
M-2.4	70	70	194.588.025,49	144.450.873,12	50.137.152,37
M-3.1		11	131.514.176,81	14.180.544,41	117.333.632,40
Total	612	695	2.933.283.922,61	2.548.049.462,96	385.234.459,65

Conform situației la 31.12.2024, din 695 proiecte aprobate, s-au încadrat în condițiile necesare pentru semnarea contractelor de finanțare **639 proiecte**, implementarea cărora este deja inițiată:

- 81 proiecte, cu achiziții publice atribuite, sunt în executarea lucrărilor;
- 300 proiecte sunt în proceduri de achiziții publice;
- la 258 proiecte cu contractele de finanțare semnate, achizițiile publice nu au fost lansate.

Cu celelalte **56 proiecte**, contractele de finanțare nu sunt semnate din varie motive:

- pentru 3 proiecte (*Putinesti/Floresti, Step-Soci/Orhei, Coșernița/Criuleni*), autoritățile publice locale au depus demersuri de retragere din program;
- 3 proiecte sunt în coordonarea obiectivelor și soluțiilor de operaționalizare cu proiectele de dezvoltare locală (*Tohatin/Chișinău, Taraclia/Căușeni, Baimaclia/Căușeni*)
- 2 proiecte sunt examinate pentru preluarea finanțării de către un partener extern de dezvoltare (*Plop/Dondușeni, Bușăuca/ Rezina*);
- 48 proiecte au restanțe la proiectele anterioare, finanțate din bugetul de stat sau nu sunt eliminate deficiențele tehnice sau de altă natură, care împiedică lansarea noilor proiecte.

În anul 2024 în cadrul a 9 proiecte din programul „Satul European-2” au fost efectiv executate și achitate lucrări în valoare de cca **13,2 milioane lei**.

Prognostarea bugetului programului „Satul European-2”:

a) la aprobarea proiectelor pentru finanțare în Documentul unic de program, prin Hotărârile de Guvern nr. 571/2024 și nr. 696/2024, valoarea de buget a proiectelor a fost estimată la 2,96 miliarde lei, inclusiv 2,55 miliarde lei alocații financiare;

b) în urma semnării contractelor de finanțare (inclusiv proiectele cu obiectele constrânse), valoarea de buget a programului s-a diminuat până la 2,93 miliarde lei, inclusiv 2,54 miliarde lei alocații financiare;

c) ca urmare a atribuirii achizițiilor publice în cadrul a 81 proiecte, valoarea de buget a programului s-a diminuat până la 2,89 miliarde lei, inclusiv 2,52 miliarde lei alocații financiare;

d) în urma atribuirii achizițiilor publice și pentru celelalte 614 proiecte, se estimează diminuarea valorilor de buget ale programului de la valoarea estimată conform contractelor de finanțare cu cca 15%, respectiv bugetul total fiind prognozat la valoarea de 2,49 miliarde lei, inclusiv 2,16 miliarde lei alocații

financiare, astfel fiind estimată o **optimizare a alocațiilor cu cca 390 milioane lei**, în raport cu valoarea estimată a alocațiilor la aprobarea proiectelor în Documentul unic de program.

Indicatori de bugete	Valoarea		
	Buget total (lei)	Alocații financiare (lei)	Contribuția APL (lei)
a) La aprobarea finanțării în DUP	2.967.265.809,44	2.555.469.508,70	411.796.300,75
b) La semnarea contractelor de finanțare	2.933.283.922,61	2.548.049.462,96	385.234.459,66
c) Efectiv în urma atribuirii a achizițiilor publice pentru 81 proiecte	2.897.617.719,59	2.529.257.993,52	368.359.726,07
d) Prognozat în urma atribuirii achizițiilor publice pentru toate 695 proiecte	2.493.291.334,22	2.165.842.043,52	327.449.290,71

Riscuri și provocări:

a) În comparație cu ediția I a concursului, capacitatea autorităților publice locale în conceperea și pregătirea proiectelor a avansat considerabil. De asemenea, termenul de 100 zile, pus la dispoziția APL pentru pregătirea proiectelor, pozitiv a influențat la calitatea documentației tehnice de proiect elaborate. Totodată, rezultatele evaluării, denotă faptul că mai sunt rezerve la capitolul calității proiectelor înaintate pentru finanțare, cele mai semnificative fiind:

- din 748 proiecte înregistrate la concurs, la 433 proiecte fiind necesare clarificări adiționale de la APL pe marginea cererilor de finanțare sau a documentației prezentate, numai 134 proiecte au fost atestate fără omisiuni și obiecții, iar la 291 proiecte obiecțiile constatate au putut fi eliminate pe perioada evaluării;

- la 18 proiecte documentația tehnică necesară conform tipologiei nu a fost elaborată;

- la 65 proiecte, la conceperea obiectivelor de intervenție nu s-a ținut cont de constrângerile de buget, cheltuielile eligibile solicitate fiind cu depășirea limitelor admisibile conform condițiilor de finanțare, iar în cadrul a 46 de proiecte, contrar, au fost constatate omisiuni de volume, aparent necesare pentru realizarea și punerea în operare a proiectelor, aceste costuri fiind excluse de către aplicanți pentru a se încadra în limitele admisibile de buget;

- 22 proiecte au fost depuse la alte măsuri de finanțare, pentru a se încadra în limitele de buget admisibile;

- la 23 proiecte investițiile propuse nu pot fi operaționalizate, fără intervenții adiționale;

- la 6 proiecte consultările publice nu au fost realizate;

- în cadrul a 66 proiecte bunurile imobile pe/în care s-au propus investițiile nu sunt înregistrate (conform declarațiilor aplicanților sunt în proces).

b) Schimbarea conducătorilor autorităților publice locale, ca urmare a alegerilor locale din anul 2023 (în unele cazuri înlocuirea ”in-corpore” a întregii administrații) și respectiv – lipsa de experiență corespunzătoare în desfășurarea achizițiilor publice, în special prin proceduri de licitații deschise, poate afecta calitatea și creează incertitudini privind termenul de finalizare a procedurilor și atribuirii contractelor de achiziții publice.

c) Pe perioada de implementare a proiectelor, deficiențele și omisiunile atestate la documentația tehnică, se poate rezulta în lucrări neprevăzute și ca urmare – în costuri adiționale, care urmează a fi suportate de către APL.

d) Începând cu anul 2025 intră în vigoare prevederile noi ale Codului urbanismului și construcțiilor, prin înlocuirea reciprocă a atribuțiilor și responsabilităților între diriginte de șantier și responsabil tehnic, care pot crea dificultăți în gestionarea șantierelor de construcție și respectiv – tergiversări la documentarea livrabililor.

e) Alocațiile financiare aprobate domeniului de dezvoltare locală pentru anul 2025 în valoare de 400 milioane lei vor fi consumate în primele 3-4 luni, după care se impun acțiuni de rectificare a bugetului de stat.

C. Rezultat și impact

Rezultatele setate în urma implementării a 696 proiecte din cadrul programului „Satul European-2”:

Domeniu	Indicatori setați	Valoarea
Infrastructura de alimentare cu apă (M-1.1)	<i>Produce::</i>	
	Rețele exterioare de alimentare cu apă (km)	1098
	Sondă arteziană (un)	84
	Stație de captare a apei (un)	1
	Stație de pompare a apei (un)	32
	Stație de tratare / dezinfectare a apei (un)	57
	Castel / turn de apă (un)	160
	Rezervor de apă (un)	27
	Branșamente individuale la sistem de alimentare cu apă (un)	8529

	Platforme construite/ amenajate (un)	11
	Rezultate:	
	Localități cu sistem de alimentare cu apă construit/reabilitat/extins (un)	206
	Instituții publice cu acces la apă (un)	1375
	Unități comerciale/de producere/agenți economici cu acces la sistem de alimentare cu apă (un)	2609
	Gospodării cu acces la sistem de alimentare cu apă (un)	87226
	Locuitori cu acces la sistem de alimentare cu apă (un)	273307
	Servicii noi create	2
	Locuri de muncă create (un)	16
Infrastructura de sanație (M-1.1)	Produse:	
	Rețele de canalizare (km)	211,09
	Stație de pompare a apelor uzate (un)	34
	Stație de epurare (un)	19
	Bransamente la sistem de canalizare	395
	Rezultate:	
	Localități cu sistem de canalizare construit/reabilitat/extins (un)	56
	Instituții publice cu acces la sistem de canalizare (un)	252
	Unități comerciale/de producere/agenți economici cu acces la sistem de canalizare (un)	428
	Gospodării cu acces la sistem de canalizare (un)	20225
	Locuitori cu acces la sistem de canalizare (pers)	86767
	Locuri de muncă create (un)	3
	Servicii noi create	1
Sisteme de iluminat public stradal (M-1.2)	Produse:	
	Rețele de iluminat stradal construite/reabilitate (km)	491,4
	Corpuri de iluminat (un)	12160
	Piloni (un)	2212
	Rezultate:	
	Localități cu sistem de iluminat public construit/reabilitat/extins (un)	71
	Instituții publice cu acces la iluminat stradal (un)	209
	Unități comerciale/de producere/agenți economici cu acces la iluminat stradal (un)	384
	Locuitori cu acces la iluminat stradal (pers)	104286
	Locuri de muncă create (un)	5
Elaborarea planurilor urbanistice generale (M-1.3)	Produse:	
	Plan Urbanistic General elaborat	72
	Rezultate:	
	Localități beneficiare de serviciul elaborat	72
Construcția, renovarea, reabilitarea clădirilor publice, edificiilor sportive, monumentelor și structurilor istorice (M-2.1 M-2.3 M-2.4)	Produse:	
	Instituții publice și de menire socială reconstruite (un)	219
	Grădinițe / Instituții de educație timpurie renovate (un)	54
	Gimnazii renovate (un)	35
	Licee renovate (un)	3
	Școli de Arte renovate (un)	3
	Centre de asistență medicală (un)	5
	Centre de asistență socială / Centre comunitare (un)	2
	Biblioteci Publice renovate (un)	3
	Sediul primăriilor renovate (un)	26
	Centru multifuncțional	10
	Complex sportiv/stadion/ locație sportivă/teren de sport amenajate (un)	62
	Zone de agrement/Parcuri Publice amenajate, construite (un)	16
	Terenuri de joacă (un)	8
	Căi de acces către instituții de menire socială construite (un)	12
	Case de cultură/ Cămine culturale / Centre culturale renovate (un)	69
	Muzee renovate (un)	4
	Monumente istorice (un)	1
	Rezultate:	
	Localități beneficiare de infrastructura reabilitată	341
	Acces îmbunătățit la condiții de muncă/învățământ/odihnă:	
	- cadre didactice / angajați (pers)	4561
	- elevi (pers)	19307
	- copii (pers)	29433
	- locuitori (pers)	615648
	- membri ai colectivelor artistice (pers)	5066
	Locuri de muncă create (un)	11
Sisteme de furnizare a energiei electrice, folosind sursele regenerabile (M-2.2)	Produse:	
	Parc / Centrală / Stație fotovoltaică (un)	42
	Capacitatea (kW)	2898
	Nr. instituții publice (clădiri administrative, educaționale, de sănătate) echipate/dotate cu sisteme fotovoltaice	6
	Rezultate:	
	Localități cu sistem de producere a energiei din surse regenerabile (un)	31
	Instituții publice beneficiare	66
Locuitori cu acces la sursele regenerabile de energie(pers)	69397	

VI. PROGRAMUL „SERVICII DE CREȘĂ PUBLICE-2”

A. Aprobarea finanțării programului

În scopul de a avea o continuitate în susținerea inițiativelor autorităților publice locale în vederea creării/extinderii grupelor de creșă publice în beneficiul copiilor, familiilor și prin urmare, a comunităților locale, cu acces îmbunătățit la serviciile respective, prin Decizia CNCDDL nr. 7/24 din 21.10.2024 s-a lansat ediția II a programului „Servicii de Creșă Publice”.

Distincția acestei ediții constă în faptul că (i) concursul a fost lansat prin apel competitiv (*notă*: precedentă ediție din anul 2023 fost lansată prin mecanismul de granturi mici) și respectiv valoarea de buget al proiectelor și alocațiilor financiare admise s-a majorat până la 1,5 milioane lei pentru proiect și (ii) obiectivul setat al proiectelor vizează, exclusiv, crearea grupelor noi de creșă publice.

La concurs s-au înscris 24 de proiecte cu un buget estimat la cca 32,1 milioane lei, inclusiv cu solicitarea de finanțare din bugetul de stat în valoare de 31 milioane lei.

În urma evaluărilor administrative, tehnice și financiare au fost aprobate pentru finanțare **17 proiecte**, acestea fiind incluse, prin Hotărârea Guvernului nr. 571 din 21.08.2024, în Documentul unic de program pentru anii 2022-2024, cu un buget total estimat la 22,37 milioane lei și alocații financiare estimate 21,4 milioane lei.

Măsura de finanțare	Nr. Proiecte HG 696/2024	Indicatorii de buget estimați la aprobarea în DUP		
		Buget total (lei)	Alocații financiare (lei)	Contribuția APL (lei)
M-2.1	17	22 373 716,49	21 406 382,94	967 333,55
Total	17	22 373 716,49	21 406 382,94	967 333,55

B. Implementarea programului

Implementarea programului „Servicii de Creșă Publice-2” s-a inițiat în luna octombrie 2024. Pentru semnarea contractelor de finanțare s-a condiționat (i) eliminarea integrală a restanțelor la proiectele anterioare implementate și (ii) eliminarea integrală a tuturor obiecțiilor atestate la documentația tehnică de proiect și deviz și a obiecțiilor adresate la operaționalizarea investițiilor.

În urma cuantificării lucrărilor omise de către aplicați, bugetul proiectelor s-a majorat până la 22,9 milioane lei, din contribuția APL, alocațiile financiare rămase constante, conform valorii aprobate.

Măsura de finanțare	Nr. Proiecte HG 696/2024	Indicatorii de buget estimați la semnarea contractelor de finanțare		
		Buget total (lei)	Alocații financiare (lei)	Contribuția APL (lei)
M-2.1	17	22 904 868,66	21 406 382,94	1 498 485,72
Total	17	22 904 868,66	21 406 382,94	1 498 485,72

Conform situației la 31.12.2024, din 17 proiecte aprobate, s-au încadrat în condițiile necesare **15 proiecte**, cu care sunt semnate contractele de finanțare.

Cu celelalte 2 proiecte contractele de finanțare nu sunt semnate din cauza restanțelor la proiectele anterioare, finanțate din bugetul de stat:

Nr.	Cod proiect				APL beneficiară	Restanțe la proiectele anterioare	Impedimente pentru lansarea noului proiect
1	CM	21	1021	CR-2	Primăria or. Cimișlia, r-nul Cimișlia	SE-1 nefinalizat	Obiecții la documentația tehnică.
2	GE	21	1012	CR-2	Primăria mun. Comrat, UTA Găgăuzia	Act transmitere costuri FISM	Obiecții la documentația tehnică.

6.8 Concomitent, pentru toate 17 proiecte din cadrul programului au fost înaintate notele conceptuale pentru a fi finanțate prin tranșa III conform Acordului dintre Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind implementarea programului de asistență tehnică și financiară în baza ajutorului financiar nerambursabil de 100 milioane euro, care sunt în examinare de către donator.

Ținând cont de faptul că debursarea mijloacelor financiare se autorizează pentru livrabilele generate după aprobarea tranșei, implementarea efectivă a proiectelor cu contractele de finanțare semnate, este temporar sistată (informația respectivă este adusă la cunoștința APL beneficiare).

6.9 Prognozarea bugetului programului „Servicii de Creșă Publice-2”:

a) la aprobarea proiectelor pentru finanțare în Documentul unic de program, prin Hotărârea de Guvern nr. 696/2024, valoarea de buget a proiectelor a fost estimată la 22,37 milioane lei, inclusiv alocații financiare estimate la 21,4 milioane lei;

b) în urma semnării contractelor de finanțare cu APL, valoarea de buget a programului s-a majorat până la 22,9 milioane lei, din contribuția APL, alocațiile financiare rămase constante, conform valorii aprobate;

c) în urma preluării finanțării și aplicării cuantumului de partajare a responsabilității financiare RO-95% și MD-5%, valoarea din Grant RO se estimează la 20,75 milioane lei, valoarea alocațiilor din FNDRL la 0,64 milioane lei și a contribuției APL de 1,49 milioane lei;

d) în urma atribuirii achizițiilor publice, se estimează diminuarea valorilor de buget ale programului de la valoarea estimată conform contractelor de finanțare cu cca 10%, respectiv bugetul total fiind prognozat la valoarea de 20,6 milioane lei și respect partajările financiare ale părților.

Indicatori de bugete	Valoarea			
	Buget total (lei)	Gant RO (lei)	Alocații financiare din FNDRL (lei)	Contribuția APL (lei)
a) La aprobarea finanțării în DUP	22 373 716,49	-	21 406 382,94	967 333,55
b) La semnarea contractelor de finanțare	22 904 868,66	-	21 406 382,94	1 498 485,72
c) La preluarea finanțării din Grant RO	22 904 868,66	20.751.921,14	654.461,80	1.498.485,72
d)) Prognozat în urma atribuirii achizițiilor publice	20.614.381,79	18.676.729,03	589.015,62	1.348.637,15

C. Rezultat și impact

6.10 Rezultatele setate în urma implementării a 17 proiecte din cadrul programului „Servicii de Creșă Publice-2”:

Domeniu	Indicatori atinși	Valoarea
Construcția, renovarea/reabilitarea clădirilor publice, inclusiv prin măsuri de îmbunătățire a eficienței energetice inclusiv construcția/reconstrucția și dotarea creșelor/a grupelor de creșă, a centrelor de zi pentru copii. (M-2.1)	Produse:	
	Nr. instituții publice reabilite (grădinițe - creșă) (un)	17
	Nr. de grupe creșă create /reabilite /dotate (un)	24
	Rezultate:	
	Beneficiari direcți ai infrastructurii reabilite (nr. copii)	441
	Nr. angajați ai instituției reabilite (grădiniței-creșe) (pers)	96
	Nr. beneficiari finali de infrastructura reabilitată (pers)	878
	Nr. localități beneficiare de infrastructura reabilitată (un)	17
	Locuri de muncă create (un)	18